

Tlf.: 39 15 52 00
koebenhavn@bdo.dk
www.bdo.dk

BDO Statsautoriseret revisionsaktieselskab
Havneholmen 29
DK-1561 København V
CVR-nr. 20 22 26 70

FONDEN SAGNLANDET LEJRE, HISTORISK-ARKÆOLOGISK FORSKNINGS- OG FORMIDLINGSCENTER

SLANGEALLEEN 2, LEJRE, 4320 LEJRE

ÅRSRAPPORT

1. JANUAR - 31. DECEMBER 2023

Årsrapporten er fremlagt og godkendt af
bestyrelsen på fondens årsmøde,
den 18. marts 2024

Flemming Damgaard Larsen

CVR-NR. 33 24 72 57

INDHOLDSFORTEGNELSE

	Side
Fondsoplysninger	
Fondsoplysninger	3
Erklæringer	
Ledelsespåtegning.....	4
Den uafhængige revisors revisionspåtegning.....	5-6
Ledelsesberetning	
Ledelsesberetning.....	7-28
Årsregnskab 1. januar - 31. december	
Resultatopgørelse.....	29
Balance.....	30-31
Egenkapitalopgørelse	32
Noter.....	33-35
Anvendt regnskabspraksis.....	36-39

FONDSOPLYSNINGER

Fonden	FONDEN SAGNLANDET LEJRE, HISTORISK-ARKÆOLOGISK FORSKNINGS- OG FORMIDLINGSCENTER Slangealleen 2 Lejre 4320 Lejre CVR-nr.: 33 24 72 57 Stiftet: 30. september 1964 Kommune: Lejre Regnskabsår: 1. januar - 31. december
Bestyrelse	Kristian Kristiansen, formand Flemming Damgaard Larsen, næstformand Dorte Lilly Kiilerich Peter Skak-Iversen Asger Høeg Morten Meldgaard Mogens Jensen Søren Michael Sindbæk Tina Mandrup
Direktion	Lars Holten
Revision	BDO Statsautoriseret revisionsaktieselskab Havneholmen 29 1561 København V
Pengeinstitut	Nordea Bank Algade 16 4000 Roskilde Danske Bank Stændertorvet 5 4000 Roskilde
Årsmøde	Årsmøde afholdes 18. marts 2024 på fondens adresse.

LEDELSESPÅTEGNING

Bestyrelsen og direktionen har dags dato behandlet og godkendt årsrapporten for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2023 for FONDEN SAGNLANDET LEJRE, HISTORISK-ARKÆOLOGISK FORSKNINGS- OG FORMIDLINGSCENTER.

Årsrapporten aflægges i overensstemmelse med årsregnskabsloven.

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af fondens aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2023 samt af resultatet af fondens aktiviteter for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2023.

Ledelsesberetningen indeholder efter vores opfattelse en retvisende redegørelse for de forhold, beretningen omhandler.

Årsrapporten indstilles til generalforsamlingens godkendelse.

Lejre, den 18. marts 2024

Direktion:

_____
Lars Holten

Bestyrelse:

_____
Kristian Kristiansen
Formand

_____
Flemming Damgaard Larsen
Næstformand

_____
Dorte Lilly Kiilerich

_____
Peter Skak-Iversen

_____
Asger Høeg

_____
Morten Meldgaard

_____
Mogens Jensen

_____
Søren Michael Sindbæk

_____
Tina Mandrup

DEN UAFHÆNGIGE REVISORS REVISIONSPÅTEGNING

Til ledelsen i FONDEN SAGNLANDET LEJRE, HISTORISK-ARKÆOLOGISK FORSKNINGS- OG FORMIDLINGSCENTER

Konklusion

Vi har revideret årsregnskabet for FONDEN SAGNLANDET LEJRE, HISTORISK-ARKÆOLOGISK FORSKNINGS- OG FORMIDLINGSCENTER for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2023, der omfatter resultatopgørelse, balance, egenkapitalopgørelse, noter og anvendt regnskabspraksis. Årsregnskabet udarbejdes efter årsregnskabsloven.

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet giver et retvisende billede af fondens aktiver, passiver og finansielle stilling pr. 31. december 2023 samt af resultatet af fondens aktiviteter for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2023 i overensstemmelse med årsregnskabsloven.

Grundlag for konklusion

Vi har udført vores revision i overensstemmelse med internationale standarder om revision og de yderligere krav, der er gældende i Danmark. Vores ansvar ifølge disse standarder og krav er nærmere beskrevet i revisionspåtegningens afsnit "Revisors ansvar for revisionen af årsregnskabet". Vi er uafhængige af fonden i overensstemmelse med International Ethics Standards Board for Accountants' internationale retningslinjer for revisoreres etiske adfærd (IESBA Code) og de yderligere etiske krav, der er gældende i Danmark, ligesom vi har opfyldt vores øvrige etiske forpligtelser i henhold til disse krav og IESBA Code. Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

Ledelsens ansvar for årsregnskabet

Ledelsen har ansvaret for udarbejdelsen af et årsregnskab, der giver et retvisende billede i overensstemmelse med årsregnskabsloven. Ledelsen har endvidere ansvaret for den interne kontrol, som ledelsen anser nødvendig for at udarbejde et årsregnskab uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl.

Ved udarbejdelsen af årsregnskabet er ledelsen ansvarlig for at vurdere fondens evne til at fortsætte driften; at oplyse om forhold vedrørende fortsat drift, hvor dette er relevant; samt at udarbejde årsregnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift, medmindre ledelsen enten har til hensigt at likvidere fonden, indstille driften eller ikke har andet realistisk alternativ end at gøre dette.

Revisors ansvar for revisionen af årsregnskabet

Vores mål er at opnå høj grad af sikkerhed for, om årsregnskabet som helhed er uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, og at afgive en revisionspåtegning med en konklusion. Høj grad af sikkerhed er et højt niveau af sikkerhed, men er ikke en garanti for, at en revision, der udføres i overensstemmelse med internationale standarder om revision og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, altid vil afdække væsentlig fejlinformation, når sådan findes. Fejlinformationer kan opstå som følge af besvigelser eller fejl og kan betragtes som væsentlige, hvis det med rimelighed kan forventes, at de enkeltvis eller samlet har indflydelse på de økonomiske beslutninger, som regnskabsbrugerne træffer på grundlag af årsregnskabet.

Som led i en revision, der udføres i overensstemmelse med internationale standarder om revision og de yderligere krav, der er gældende i Danmark, foretager vi faglige vurderinger og opretholder professionel skepsis under revisionen. Herudover:

- Identificerer og vurderer vi risikoen for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, udformer og udfører revisionshandling som reaktion på disse risici samt opnår revisionsbevis, der er tilstrækkeligt og egnet til at danne grundlag for vores konklusion. Risikoen for ikke at opdage væsentlig fejlinformation forårsaget af besvigelser er højere end ved væsentlig fejlinformation forårsaget af fejl, idet besvigelser kan omfatte sammensværgelser, dokumentfalsk, bevidste udeladelser, vildledning eller tilsidesættelse af intern kontrol.

DEN UAFHÆNGIGE REVISORS REVISIONSPÅTEGNING

- Opnår vi forståelse af den interne kontrol med relevans for revisionen for at kunne udforme revisionshandlinger, der er passende efter omstændighederne, men ikke for at kunne udtrykke en konklusion om effektiviteten af fondens interne kontrol.
- Tager vi stilling til, om den regnskabspraksis, som er anvendt af ledelsen, er passende, samt om de regnskabsmæssige skøn og tilknyttede oplysninger, som ledelsen har udarbejdet, er rimelige.
- Konkluderer vi, om ledelsens udarbejdelse af årsregnskabet på grundlag af regnskabsprincippet om fortsat drift er passende, samt om der på grundlag af det opnåede revisionsbevis er væsentlig usikkerhed forbundet med begivenheder eller forhold, der kan skabe betydelig tvivl om fondens evne til at fortsætte driften. Hvis vi konkluderer, at der er en væsentlig usikkerhed, skal vi i vores revisionspåtegning gøre opmærksom på oplysninger herom i årsregnskabet eller, hvis sådanne oplysninger ikke er tilstrækkelige, modificere vores konklusion. Vores konklusioner er baseret på det revisionsbevis, der er opnået frem til datoen for vores revisionspåtegning. Fremtidige begivenheder eller forhold kan dog medføre, at fonden ikke længere kan fortsætte driften.
- Tager vi stilling til den samlede præsentation, struktur og indhold af årsregnskabet, herunder noteoplysningerne, samt om årsregnskabet afspejler de underliggende transaktioner og begivenheder på en sådan måde, at der gives et retvisende billede heraf.

Vi kommunikerer med ledelsen om blandt andet det planlagte omfang og den tidsmæssige placering af revisionen samt betydelige revisionsmæssige observationer, herunder eventuelle betydelige mangler i intern kontrol, som vi identificerer under revisionen.

Udtalelse om ledelsesberetningen

Ledelsen er ansvarlig for ledelsesberetningen.

Vores konklusion om årsregnskabet omfatter ikke ledelsesberetningen, og vi udtrykker ingen form for konklusion med sikkerhed om ledelsesberetningen.

I tilknytning til vores revision af årsregnskabet er det vores ansvar at læse ledelsesberetningen og i den forbindelse overveje, om ledelsesberetningen er væsentligt inkonsistent med årsregnskabet eller vores viden opnået ved revisionen eller på anden måde synes at indeholde væsentlig fejlinformation.

Vores ansvar er derudover at overveje, om ledelsesberetningen indeholder krævede oplysninger i henhold til årsregnskabsloven.

Baseret på det udførte arbejde er det vores opfattelse, at ledelsesberetningen er i overensstemmelse med årsregnskabet og er udarbejdet i overensstemmelse med årsregnskabslovens krav. Vi har ikke fundet væsentlig fejlinformation i ledelsesberetningen.

København, den 18. marts 2024

BDO Statsautoriseret revisionsaktieselskab
CVR-nr. 20 22 26 70

Peter Rasborg
Statsautoriseret revisor
MNE-nr. mne16537

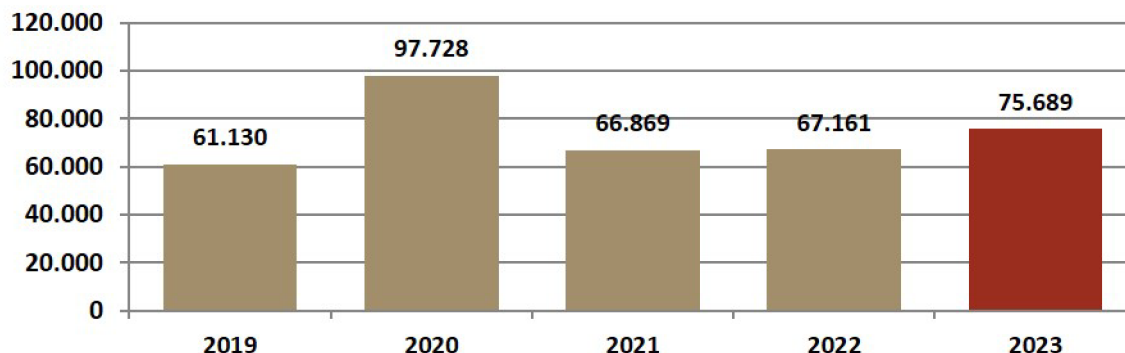
Sebastian Wilhelm G. Diemer
Statsautoriseret revisor
MNE-nr. mne47772

LEDELSESBERETNING

BESØGSTAL

I 2023 fik Sagnlandet Lejre i alt 75.689 besøg. I forhold til 2022 er det en markant stigning på 12,7% (+8.528 besøg).

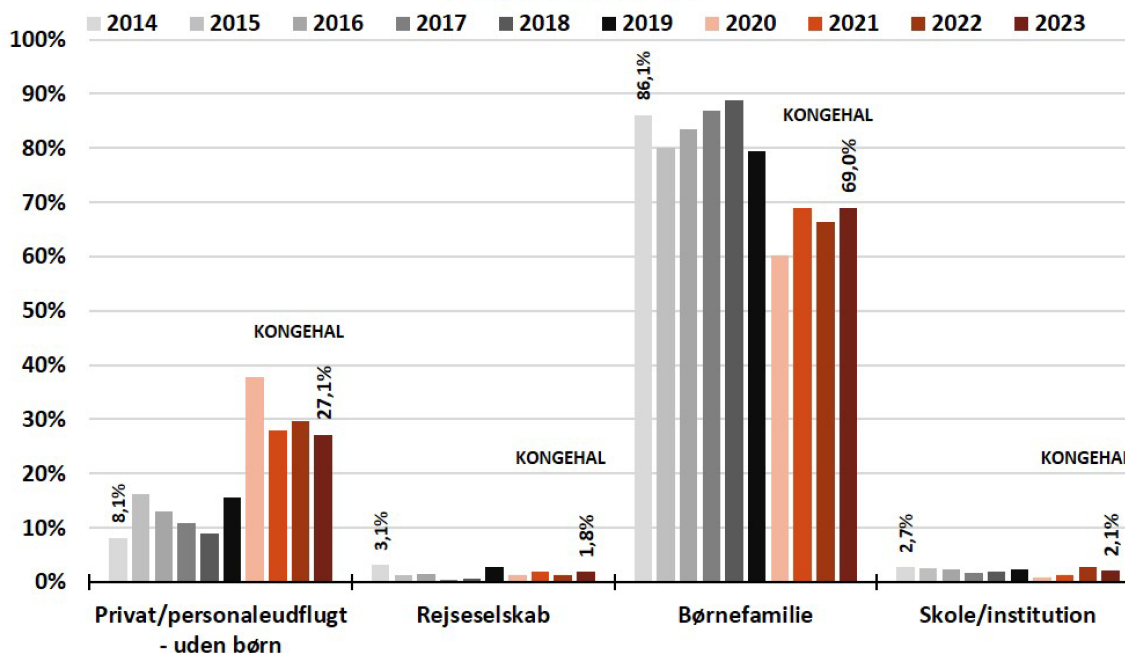
Besøgsudvikling 2019-2023

Når vi ser bort fra det specielle COVID-19-år 2020 med besøgsrekord på 97.728 gæster, som følge af sammenfald mellem indvielse af Kongehal og Folketingets beslutning om 50% billetrabat på adgang til landets kulturinstitutioner, skal vi helt tilbage til 1995 for at finde et højere besøgstal. Dette år havde Sagnlandet Lejre 77.321 gæster. Efter to turbulente COVID-19 påvirkede sæsoner 2020-21 fulgt af energikriseåret 2022 og generel økonomisk usikkerhed som følge af krigen i Ukraine, ser vi nu for alvor den opmærksomhedsskabende betydning af vikingekongens enorme hal. Den ikoniske Kongehals tiltrækningskraft afspejles i et støt stigende antal danske og udenlandske gæster, herunder langt flere gæster, der kommer uden børn. Enten i privat regi som par og vennegrupper eller i forbindelse med medarbejderudflugt fra deres arbejdsplads.

Besøgssammensætning 2014-2023

Kongehal åbner 2020

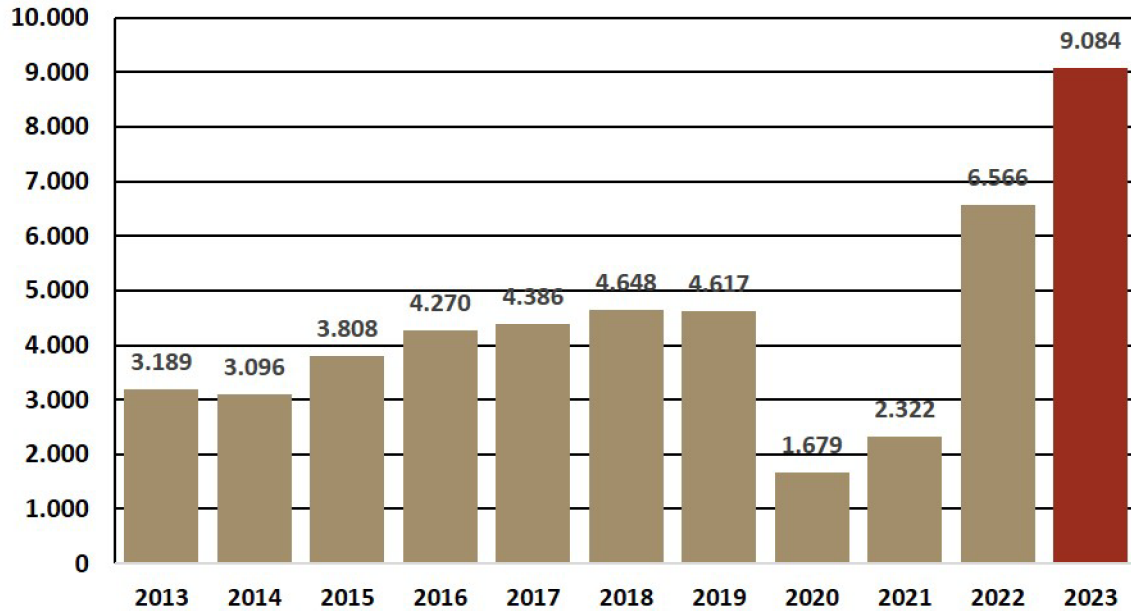
Et rabatsamarbejde med Ældre Sagen indledt i 2023 om reduceret entre i skuldersæsonerne kombineret med rabat i Sagnlandets historiske Cafe Videsøhus har ligeledes til formål at appellere til målgruppen "uden børn", da Sagnlandet allerede har godt tag i børnefamilier.

I 2023 besøgte i alt 66.605 danskere og 9.084 udenlandske turister Sagnlandet Lejre, hvilket er en stigning på henholdsvis 9,9 % (+6.010 danske besøg) og 38,3 % (+2.518 udenlandske besøg) i forhold til 2022.

LEDELSESBERETNING

BESØGSTAL (fortsat)

Besøgstal udenlandske turister 2013-2023

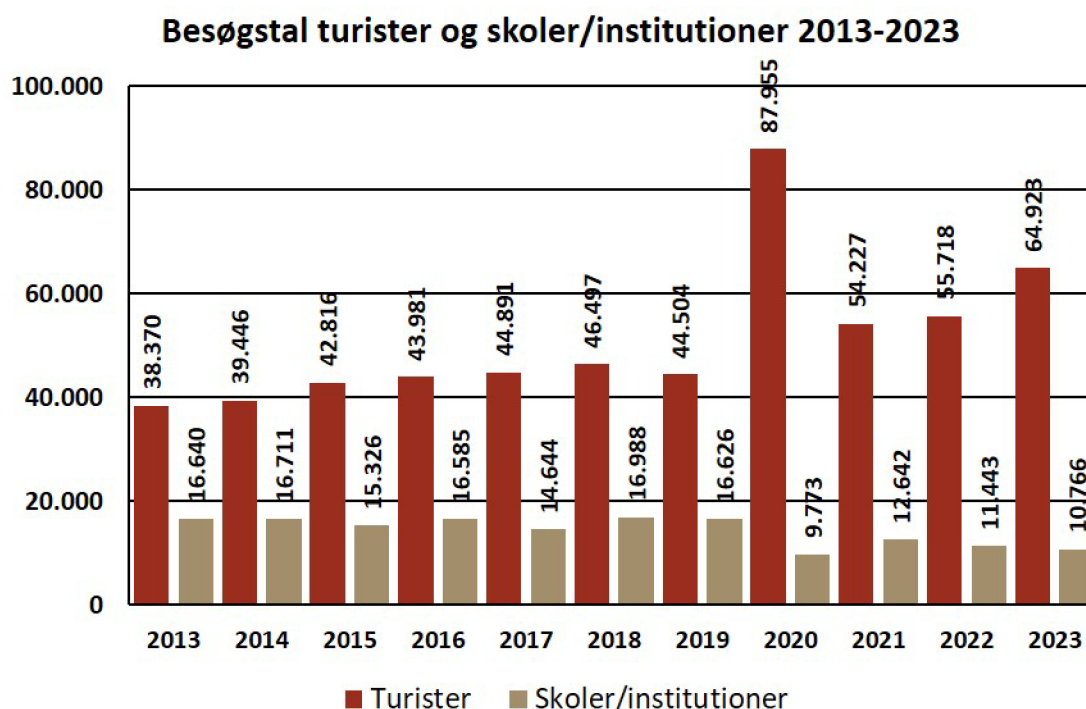
Top 5 af udenlandske besøgende kommer fra: 1. Tyskland (2.776 gæster / +34,8 % sml. 2022). 2. Frankrig (1.032 / +66,5 % sml. 2022). 3. USA/Canada (921 gæster / +44,6% sml. 2022). 4. Holland (798 / +48,1 % sml. 2022). 5. Belgien (520 / +3,2 % sml. 2022). Særligt markant er fremgang på franske turister. Det afspejler formentlig de mange omtaler af Kongehallen og Sagnlandet Lejre i franske medier i forbindelse med Tour de France gennem Lejre i 2022. Vækst blandt amerikanske, tyske og hollandske gæster kan ligeledes hænge sammen med denne internationale eksponering i 2022 understøtte af VisitFjordlandets særlige kampagner på netop det tyske og hollandske marked i 2023. Endelig barslede Sagnlandet Lejre med tysk og fransk version af sin hjemmeside op til sæsonstart 2023.

Mens der er vækst i danske og udenlandske turister og grupper i 2023, er der derimod fortsat fald i skoler og børneinstitutioner. I 2023 besøgte i alt 10.766 børn og elever fra skoler/institutioner Sagnlandet Lejre.

LEDELSESBERETNING

BESØGSTAL (fortsat)

Det er et fald på -5,9 % (- 677 børn). Indenfor gruppen af skoler og institutioner er der fortsatte forskydninger i måden målgruppen benytter Sagnlandet på i forbindelse med undervisning. Der kommer flere børnegrupper "på egen hånd", mens færre benytter bookede og længerevarende undervisningsforløb med to Sagnlands instruktører. I 2023 gennemførte 5.612 elever længerevarende undervisningsforløb (-7,5 % sml. med 2022), mens elever på egen hånd (dog ledsaget af formidling og instruktion i brug af redskaber i aktivitetsområdet Båldalen) udgjorde 5.154 (+32,2 % sml. med 2022). Da Sagnlandets undervisning opnår særdeles flotte evalueringen af brugerne, afspejler udvikling og forandring i skolernes brug af undervisningsforløb ikke mindst kommuneskolernes trængte økonomi. Det forstærkes yderligere af fordyret og forringet offentlig transport til Sagnlandet Lejre. Til sammenligning besøgte godt 16.000 elever årligt Sagnlandet Lejre i perioden 2013-2019. I forhold til årene under og efter COVID-19 er det et fald på ca. 1/3. Det er særdeles beklageligt set ud fra et samfundsperspektiv. I dag kæmper flere og flere børn og unge med mistrivsel i skolen kombineret med øget skærmbrug, manglende bevægelse ledsaget af skolernes generelle nedprioritering af kreative, håndværksmæssige færdigheder. Det er præcist disse udfordringer som Sagnlandet Lejres aktivitetsbaserede, fællesskabsopbyggende, videnspædagogiske undervisning går op imod. Det er tydeligt udtrykt i skolernes evalueringer gennem mange år, også i 2023, hvilket følgende udsagn illustrerer:

- "Ekstremt givende og velfungerende program, vildt søde, imødekommende og dygtige formidler. God til at se os og gøre vores ophold til vores. Det var SÅ lærerigt! TAK. Autenticiteten, oprigtigheden og varmen fra formidlerne. Historierne, fortællingerne og at man gik ind i en ny verden og så vidt muligt, fjernede alt hverdag og nutid." Lærer på "Kort Lejrskole (2 døgn) i Vikingetid"
- "Sarah var super sød og imødekommende og vores børn var meget fordybede i aktiviteterne (i en tid hvor skærm fylder alt er det helt fantastisk)." Lærer, SFO på "Båldalen - prøv kræfter med fortiden"
- "The instructors were calm, knowledgeable and encouraged good behavior. They made it a magical day and the children actually believed they'd gone back in time! The 3 hours were well organized and the children were entertained, occupied and learning all the time." Lærer 2. klasse, på "En dag som viking"
- "Børnene spørger om vi kan komme igen til næste år. Har altid ønsket at prøve smedje, sagde en elev. Super god formidling, alderssvarende. God historie formidling, af de forskellige håndværk. Børnene syntes det var sjovt at prøve noget forskelligt" Lærer, 3. klasse, på "En dag i jernalderlandsbyen Lethra"
- "Det har været en fornøjelse og lærerig oplevelse, som vi kan bruge videre i undervisningen og trække eleverne hukommelse tilbage, til klart anbefalelsesværdig tur!!! I er gode til at mærke efter og give plads til elevernes behov" Lærer, 5. klasse på "Husmandsbørn i 1850'erne"
- Vores besøg i Sagnlandet forløb virkelig godt. Vores elever var med til, at kværne korn til mel, bage

LEDELSESBERETNING

BESØGSTAL (fortsat)

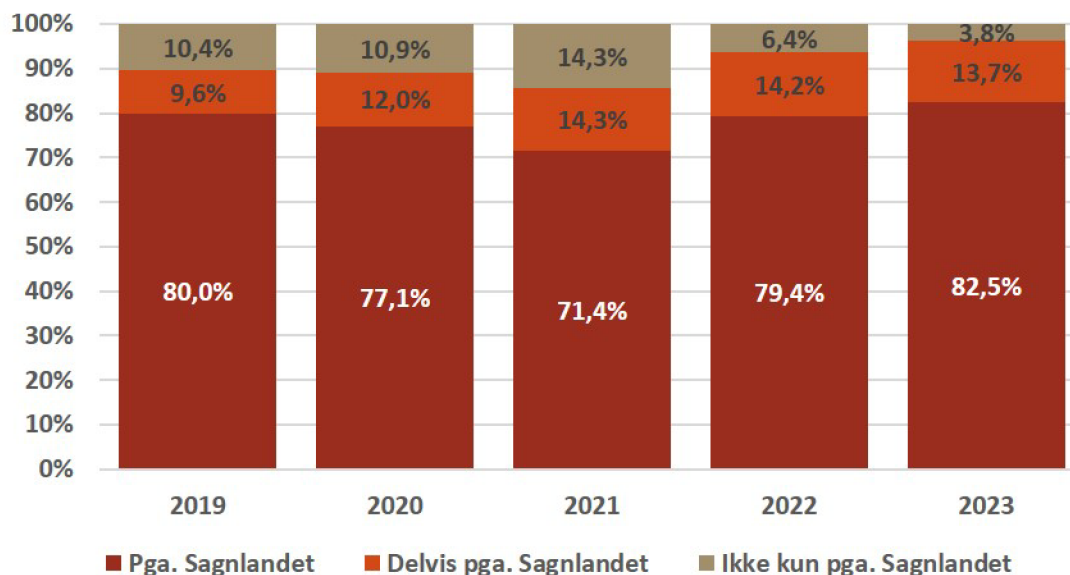
fladbrød/kiks. Vi blev kyndigt vejledt og undervist af Simon. Han skabte et roligt og trygt rum for formidling, og det var med til at gøre dagen til en god oplevelse for vores unge. Lærer, blandet børnegruppe (specialskole) på "Båldalen - prøv kræfter med fortiden"

Lærerstuderende fremhæver også værdien af Sagnlandets undervisning som alternativ til klasselokalets traditionelle undervisning, når de som led læreruddannelsen, oplever vores undervisningsforløb og pædagogiske metoder "på egen krop":

- *"Min læring om jernalderen gik langt bedre i det her forløb, end hvis jeg havde siddet i et klasselokale og modtaget tavleundervisning. Indholdet var meget relevant ift. samtiden og jeg vil meget gerne prøve at deltage i dette forløb med en udskolingsklasse. Demonstrationerne i smedjen og langhuset var særligt gode og engagerende. Men generelt var niveauet af formidling på et utroligt højt niveau. Meget imponerende!!". Lærerstuderende på "Mød en gallisk flygtning fra Romerriget."*

Sagnlandet Lejre spiller desuden en væsentlig rolle for turismen i Lejre Kommune. Det viser de løbende målinger af Sagnlandets attraktionskraft.

Sagnlandet Lejres attraktionskraft 2019-2023
Hvorfor besøger I Lejre-området?

I 2023 anfører ikke mindre end 82,5% af Sagnlandets gæster, at den eneste grund til deres besøg i Lejre-området skyldes deres ønske om at opleve Sagnlandet Lejre. Andre 13,7% af årets gæster svarer, at deres besøg i Lejre området delvist skyldes ønsket om et besøg Sagnlandet. Sagnlandet Lejre repræsenterer derfor en særdeles stærk "attraktionskraft", der styrker hele Lejre-områdets turisme med deraf afledte indtjeningsmuligheder for andre erhvervsdrivende i området. Sagnlandets afledte økonomiske betydning "uden for hegnet" vises også af årets samfundsregnskab (se afsnit "Samfundsregnskab").

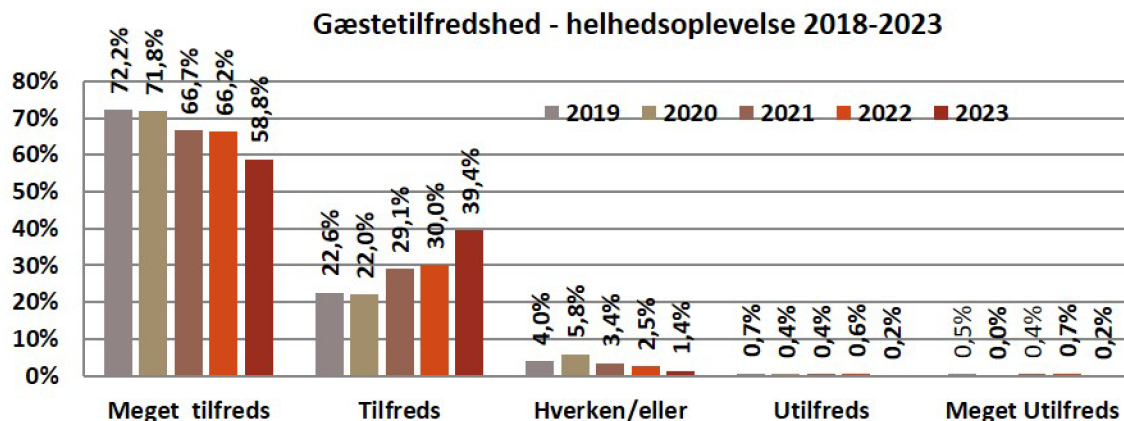
GÆSTERNES TILFREDSHED

Sagnlandet måler hvert år gæsternes tilfredshed med besøg, personalets service, faglige viden, initiativ til dialog mv. Det sker vha. en fast spørgeramme, der gør det muligt at følge udvikling og evt. tilpasse aktiviteter på baggrund af gæsternes udsagn. I 2023 har 1.225 gæster via deres smartphone udfyldt Sagnlandets digitale gæstetilfredsskema, der blev indført i 2022 som erstatning for papirskemaer. Det er 39,4 % flere besvarelser end i 2022 (+346 besvarelser). Skemaet downloader gæsterne via QR koder placeret rundt i Sagnlandet Lejre. I publikumsanalysen kan gæsterne kvantificere deres tilfredshed på en skala fra 1 - 5, hvor 1 repræsenterer "Meget tilfreds" og 5 "Meget utilfreds". Desuden analyseres hvorfor og hvorfor gæsterne kommer, om de overnatter i området mv. Endelig rummer skemaerne plads til kvalitative kommentarer, så gæsterne kan uddybe deres oplevelse samt komme med forslag til forbedringer. Analyserne understøtter Sagnlandets arbejde med løbende at optimere service, oplevelse og markedsføringsindsats.

LEDELSESBERETNING

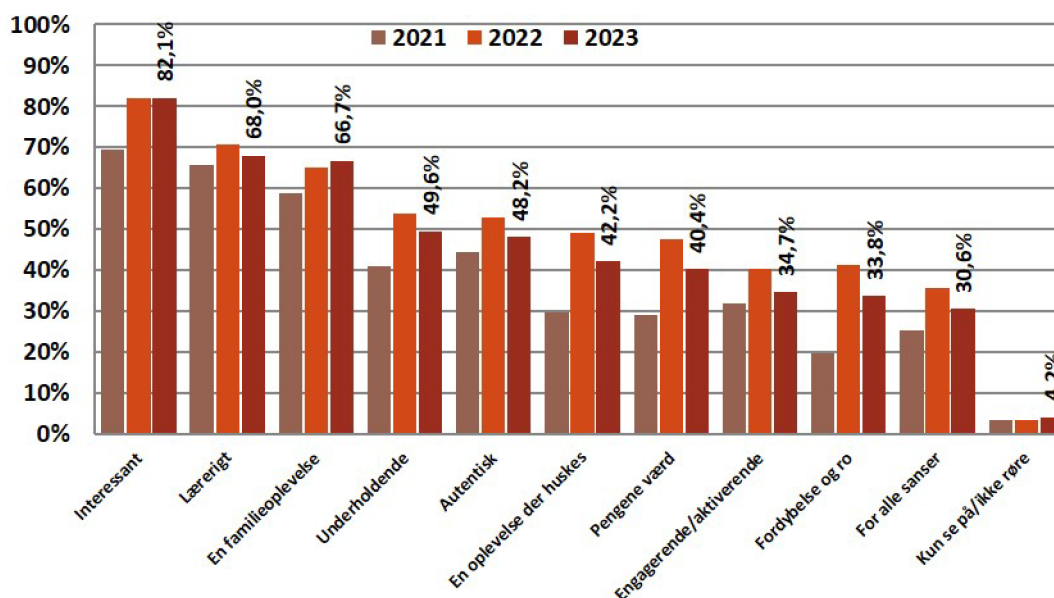
GÆSTERNES TILFREDSHED (fortsat)

I 2023 beskriver 98,2% af gæsterne helhedsoplevelsen af deres besøg som "God" eller "Meget god". I 2022 var tallet 96,2 % "God" eller "Meget god". Til gengæld er der sket en forskydning mellem færre på "Meget god" og flere på "God" uden at besvarelsene giver nogen klar indikation på ændringen.

Gæsterne bliver også bedt om at karakterisere deres oplevelse og udbytte af besøget ved at vælge et eller flere udsagn, som de synes passer bedst. Som videnspædagogisk aktivitetscenter med driftstilskud fra Undervisningsministeriet er det glædeligt, at de tre udsagn "Interessant", "Lærerigt" og "En familieoplevelse" i alle år har ligget sikkert i top 3 blandt de 11 udsagn, som gæsterne kan vælge mellem. I 2023 karakteriserer 82,1 % af gæsterne deres oplevelse som "interessant" (2022, 81,9 %). 68,0 % som "lærerigt" (2022, 70,6 %) og 66,7 % som "en familieoplevelse" (2022, 65,2 %).

Gæsternes karakteristik af oplevelsen 2021-2023

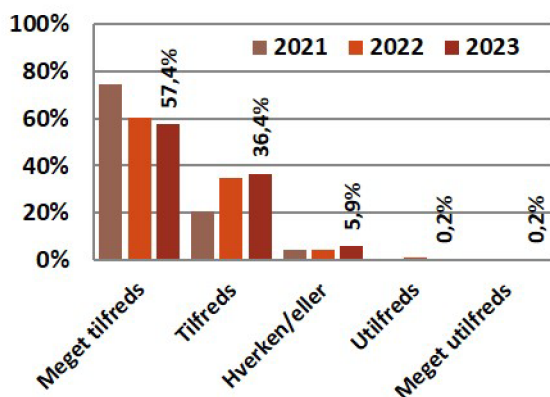
Sagnlandet Lejre er en sæsonarbejdsplads og årets sæsonjobs formidles via jobopslag på universiteter, professionshøjskoler mv. samt på egen hjemmeside, Facebook og mund til øre. De tiltrækker mange studerende fra forskellige studieretninger og efter screening og udvælgelse på baggrund af ansøgninger og samtaler, udvælges og ansættes årets team. Heldigvis vender mange tilbage gennem flere sæsoner. I 2023 har 64 været sæsonansat i Publikumsafdelingen, 16 i Cafeen og 8 i Butikken. For at sikre kvalitet i Sagnlandet Lejres formidling, gennemfører vi hvert år særlige introduktionsforløb for de første gangs ansatte, der bliver formidlingsinstruktører i Publikumsafdelingen. Introforløb sikrer, at alle uanset uddannelsesbaggrund og anden erfaring får fælles forståelse og indsigt i Sagnlandet Lejres formål og pædagogiske arbejdsmetoder for fremme af lyst til læring og stimulering af interesse for kulturhistorie og godt håndværk. Introforløbet består af praksiserfaring, teoretiske oplæg og mesterlære, der ruste instruktørerne til at indgå i Sagnlandets levende formidling. Et centralt formål

LEDELSESBERETNING

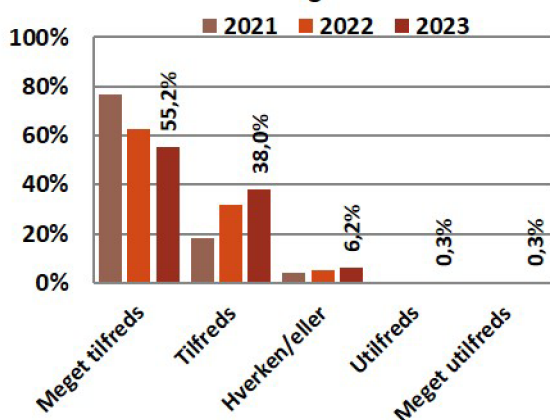
GÆSTERNES TILFREDSHED (fortsat)

er at sikre, at alle formidlingsinstruktører har fokus på "det gode møde" mellem elev og gæst i undervisning og formidling. De lærer derfor at arbejde med narrativ formidling i individuelle roller og bliver gjort fortrolig med at gå i tidstypisk dragt. Dragten forlener dem samtidig med en særlig autoritet og respekt i mødet med gæsterne. Introduktionskurset er i sæsonen fulgt op af følelæring og mesterlære i de forskellige historiske områder. Gennem denne sidemandsoplæring bliver årets nye formidlere understøttet og inspireret til at finde hver deres egen formidlerform, der skal være baseret på den enkeltes unikke faglige og personlige kvalifikationer. Det individuelle fokus parret med generel forståelse for Sagnlandets undervisnings- og formidlingspraksis sikrer et autentisk udtryk i mødet mellem formidler og gæst eller elev. Publikumsafdelingens løbende indsamling af gæsternes evalueringer viser til fulde, at Sagnlandet har et dygtigt og engageret korps af medarbejdere, der brænder for at give gæsterne gode oplevelser. I 2023 er der fortsat høj tilfredshed med formidlingsinstruktørernes faglige formidling, der ligger på 93,8 % "Tilfreds/Meget tilfreds" samt initiativ til dialog, der ligger på 93,2 % "Tilfreds/Meget tilfreds".

Tilfredshed: Personalets faglige viden

Tilfredshed: Personalets initiativ til dialog

De kvantitative målinger af tilfredshed vælger mange gæster at uddybe med kvalitative kommentarer. Et udpluk fra evalueringerne sorteret efter gæsteselement giver indblik i hvad forskellige målgrupper fremhæver som netop deres bedste oplevelse/oplevelser på besøgsdagen. Eksemplerne viser, at det er vigtigt med alsidighed i såvel formidlingsformer, indhold og abstraktionsniveau, når gæsternes alder svinger mellem "0-100 år" og kommer som enten familie, par uden børn, gruppe, alene mv.:

- "Jægeren/formidleren i stenalderen. Han var suveræn og formåede at få 25 teenagedrenge til at sidde helt stille og lytte med åben mund til beretningerne. Lærer på egen hånd med klasse.
- "Bare at gå tur og sige hej til geder og fisk". Børnefamilie.

LEDELSESBERETNING

GÆSTERNES TILFREDSHED (fortsat)

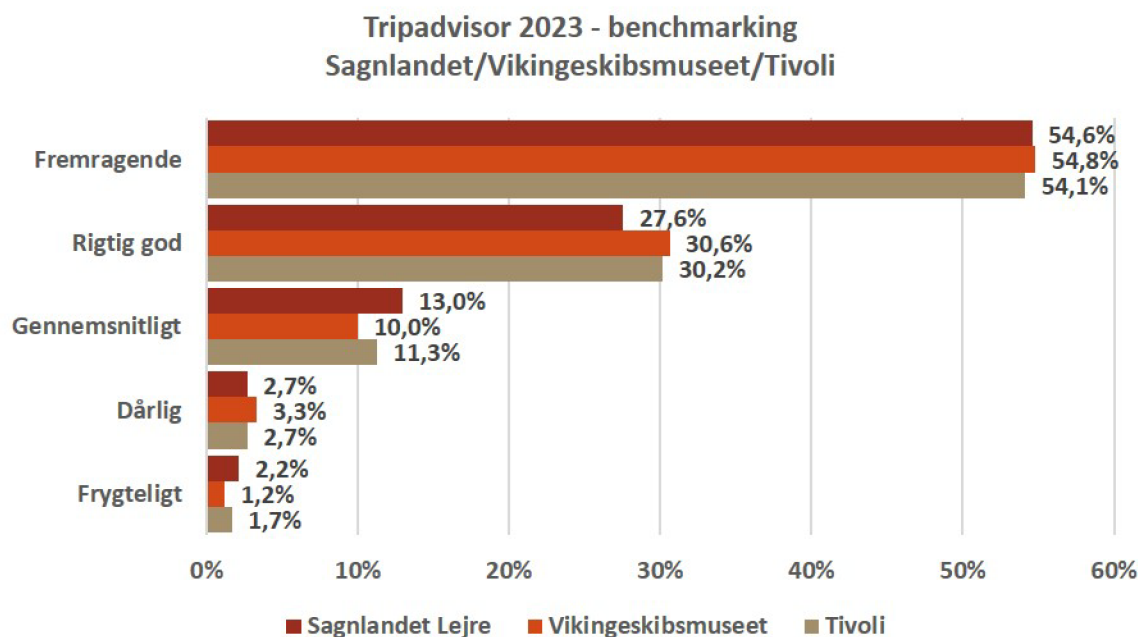
- "Hygge i/omkring Båldalen". Børnefamilie.
- "Male korn og bage det og sejltur. Havde besøget været uden børn, havde der nok været mere mulighed til fordybelse." Børnefamilie.
- "At snakke med en forsker i jernalderlandsbyen om opdagelsen af Odins navn på en medaljon." Børnefamilie.
- "Stemning og de mange små 'gemte' oplevelser." Børnefamilie.
- "Personale i kongehuset, som fortalte (både nogen med og uden kostume)." Børnefamilie.
- "Geder for lillepiggen. Kongesalen, naturen, hele området, fin urtehave. Manglede hestevognen i dag." Børnefamilie.
- Bl.a. potteriet (de voksne). Kyssekarperne (barnet). Sidst men absolut ikke mindst. Kongehallen (aldrig set den før!) og fortællingen der!" Børnefamilie.
- "Arkæologiske værksteder var morsomme, dem havde vi ikke prøvet før :)" Børnefamilie.
- "Der var mange. Børnene og jeg har virkelig hygget os. Lave armbånd ved væveriet var rigtig godt." Børnefamilie.
- "At sejle i trækano og snitte en hårnål. Samt at opleve stemningen." Børnefamilie.
- "Natasja ved bueskydning var vildt fantastisk. God til (tog sig tid til) at forklare både børn og voksne på indlevende vis - og enestående fortæller der gør oplevelsen enestående." Børnefamilie.
- "Spise is og medbragt frokost i abildgården. Det er et dejligt indhegnet helle hvor vores børn kan lege og forældrene sænke skuldrene. Vi besøger Sagnlandet ca. en gang om måneden og abildgården er et fast stop på vores ture her." Børnefamilie.
- "Pigerne smagte nylavet frisk ost, og fik forklaring på hvordan den blev lavet. Samt de lavede lerfigurer og fik at vide, hvordan vi selv kan brænde dem." Børnefamilie.
- "Jeg synes det var spændene at se Kongehallen, og især filmen omkring. Det var også sjovt at ro, og dermed få en sjov lille pause.". Bedsteforældre med børnebørn.
- "Istids stenalderen. Den ansatte var bedårende til at engagere min datter." Børnefamilie.
- "Første gang jeg har set den store vikinghal og den er helt fantastisk især når man selv er gammel håndværker og forstår hvad det har krævet at bygge." Børnefamilie.
- "Bueskydning og gåtur i naturen." Familie uden børn.
- "Snakke med jernalderbørnene fra Fiskerhuset. De var så søde, og fortalte meget. Familie uden børn.
- "Smeden /lingvisten i jernalderbyen fortalte om sprog og religion." Familie uden børn.
- "Kongshallen og personalets viden og engagement." Familie uden børn.
- "Guider i kongehal og jernaldersmedje var utroligt gode fortællere." Familie uden børn.
- "Den meget søde og dygtige formidler i Kongehallen, som delte sin store viden om og interesse for musik, og som sang og spillede så smukt, at de besøgende blev helt stille og lyttede med stor interesse; børn som voksne. En virkelig fin oplevelse!" Familie uden børn.
- "Der Geschichten Erzähler im Langhaus war top. Auch wenn ich nur wenig dänisch verstehe war es so herrlich erzählt das ich viel verstanden habe. ...und überhaupt alle Menschen waren sehr geduldig mit mir. Danke dafür." Familie uden børn.
- "Kongegården og jernalderlandsbyen med engageret personale!" Vennegruppe.
- "Se de flotte gamle huse og få en masse frisk luft i flotte omgivelser." Vennegruppe.
- "At høre fortællinger inde i Kongehallen, og bare Sagnlandet generelt, er magisk." Vennegruppe.
- "Personalets imødekommenhed, engagement og interesse i at fortælle om lige præcis det, de var igang med. Fedt at der blev talt i "jeg-sprog" ("vi spiser herinde" mm) - som om de selv havde været der." Vennegruppe.
- "Kongehallen og urokserne fold og landskabet." Kommer alene.
- "Jeg kom primært for at købe noget bestemt i butikken. Jeg elsker museumsbutikker og også jeres, selv om det kan være dyrt. Var her for ca. 1 uge siden med barnebarn og har været her mange gange. Jeres cafe er blevet rigtig god. Fik latte og lagkage- det var godt." Kommer alene

Adspurgt oplyser 99,0% af gæsterne, at de gerne vil anbefale et besøg i Sagnlandet Lejre til andre og 94,8% vil gerne besøge Sagnlandet igen.

Sagnlandet Lejre linker desuden til brugerplatformen TripAdvisor via hjemmeside for at ansøre gæster til anmeldelser. Anmeldelserne komplementerer Sagnlandets skriftlige gæsteanalyser. Benchmarking af gæstetilfredshed viser, at Sagnlandet ligger på "markedsniveau" sammenlignet med en lokal attraktion som Vikingeskibsmuseet og en national og international dansk attraktion som Tivoli.

LEDELSESBERETNING

GÆSTERNES TILFREDSHED (fortsat)

I 2023 bedømmes Sagnlandet Lejre som "Fremragende" af 54,6% af gæsterne (54,7% i 2022), som "Rigtig god" af 27,6% af gæsterne (27,1% i 2022) og som "Gennemsnitlig" af 13,0 % af gæsterne (13,3% i 2022).

Som nævnt indsamles evalueringer af skolernes tilfredshed efter gennemført undervisningsforløb. Efter sommerferien 2023 blev tidligere års papirskemaer erstattet af elektroniske skemaer for lettere besvarelse og analyse. I alt 116 skoler evaluerede i 2023 deres oplevelser af undervisningen. Heraf var i alt 97,4 % "Tilfreds" eller "Meget tilfreds" med undervisningen. I 2022 var tallene 98,4 % "Tilfreds" eller "Meget tilfreds". Ikke mindre end 99,1 % vil anbefale andre kollegaer et undervisningsforløb. Igen kan et udpluk af kvalitative citater fra forskellige klassetrin og benyttede forløb illustrere hvad pædagoger, lærere og børn fremhæver som værdifulde ved undervisningen i Sagnlandet Lejre:

- "Fordybelse-ro- Fyldige små fortællinger- vi var/er stenalderfolket." Pædagog, børnehave på "De første jægere og fiskere"
- "God balance mellem rollespil og tilpasset formidling. God fornemmelse for hvor langt aldersgruppen kunne presses (5-6 år)." Pædagog, børnehave på "De første jægere og fiskere"
- "Det var eventyrligt- berigende- livsoplevelse." Pædagog, børnehave på "De første jægere og fiskere"
- "Gode aktiviteter. Børnene er glade og interesseret. Flere vil gerne tilbage. Dygtige formidlere. Fedt med kontakt til dyr". Lærer blandet skolegruppe på "Forår og Påske i gamle dage"
- "Anderledes læringsrum, bedre indlevelselse muligheder." Lærer på "Forår og Påske i gamle dage"
- "I er gode til at "lege" gamle dage og spille ...spil. Alle børn blev aktiveret hele tiden." Lærer, 2. klasse, på "En dag i jernalderlandsbyen Lethra"
- "Maden var virkelig god. Dejligt at børnene måtte være med til at lave maden. Gode undervisere. Sjove lege, styrker sammenholdet. Alt!!! Opdeling i drenge/pige. Maden, underviserne stillede tydelige krav til eleverne. Lærer 2. klasse, på "En dag som viking"
- "Learning by doing, er bedst for indlæringen." Lærer, 3. klasse, på "En dag i jernalderlandsbyen Lethra"
- "Fantastisk at blive zoomet ind i en anden tid, via fortælling, påklædning og aktiviteter. Børnene mærker stenalderen og husker!" Lærer, 3. klasse på "De første jægere og fiskere"
- "Jernaldermændene er gode til at forklare og inddrage børnene. De er tydelige i deres beskeder og instruktioner. Vi får lov at opleve at bruge remedier på en autentisk måde, I giver børnene ansvar og det er givende at opleve børnene tage opgaverne på sig." Lærer, 3. klasse, på "En dag i jernalderlandsbyen Lethra"
- "Engagerede guider med godt tag på børnene.", Lærer 3. klasse, på "En dag som viking"
- "Virkelig seriøst engagerede formidlere, som hver gang, møder vores elever (selv dem der har det svært) med positivitet og anerkendelse. Aktiviteterne-særligt i smedjen og ved krigertræning, samt mulighed for at sejle- vores velkomst på gården, hvor vi banker på og med et bliver inddraget og oplugt af vikingetiden" Lærer, 4.klasse på "Kort Lejrskole (3 døgn) i Vikingetid"
- "Det har været en god oplevelse for eleverne, at leve sig ind i vikingetiden. De tager hjem med mange

LEDELSESBERETNING

GÆSTERNES TILFREDSHED (fortsat)

- særlige-fælles- oplevelser. Instruktørernes evne til at "drage" eleverne ind i legen. At have Sagnlandet "for os selv" efter lukketid, var fantastisk for elverne." Lærer, 4.klasse på "Kort Lejrscole (3 døgn) i Vikingetid"*
- *"Interessante forløb, der engagerer alle eleverne. Eleverne blev aktiveret på pædagogisk måde af professionelt personale." Lærer, 4. klasse, på "En dag i jernalderlandsbyen Lethra"*
  - *"Vældig rolig og anerkendende underviser". Lærer, 5. klasse på "Båldalen - prøv kræfter med fortiden"*
  - *"Vikinger i rolle, historiefortælling= enormt lærerigt. Det konstante fokus på fælleskabet, fremfor det enkelte individ." Lærer, 5.klasse på "Kort Lejrscole (3 døgn) i Vikingetid"*
  - *" Det var et super god lejrscole. Børnene lærte så meget. Underviserne var rigtig gode til at håndtere og formidle til børnene, en særlig tak til 'Dag', da han har gjort et stor indtryk på børnene." Lærer, 5.klasse på "Lang Lejrscole (4 døgn) i Vikingetid".*
  - *"Vi var i arkæologisk værksted i stedet for at økse, grutte m.v. og det var et spændende forløb." Lærer, 6. klasse på "Båldalen - prøv kræfter med fortiden"*

I 2023 har formidlingsinstruktørerne for lejrscoleophold i vikingetidsmiljøet omkring Kongehallen fokuseret på et styrket samspil mellem Sagnlandet Lejres genskabte Kongehal og det originale fundsted i Gl. Lejre. I de længere lejrscoleforløb er der fra 2023 indlagt en gåtur guidet af Sagnlandets instruktører til Gl. Lejre med besøg på hallens fundsted, der i dag er markeret med lave tørvevægge. Kombinationen af Sagnlandets tradition for "hands on" formidling og brug af rekonstruktioner og oplevelsen af at stå på det autentiske, arkæologiske fundsted, har givet både elever og lærere en kraftfuld oplevelse af "historiens vingesus". Det nye initiativ giver sig også til positivt til kende i lejrscolernes evaluering:

- *"... et par af eleverne fortalte at det havde været højdepunktet på turen at høre og se, hvor vikingeborgen oprindeligt har ligget og dit bidrag til den unikke oplevelse. " Lærer, mundtlig feedback, Lejrscole, 4. klasse.*
- *"Virkelige gode formidlere-dejligt overnatningshus (især i kolde perioder) -konsekvent autentisk køkkengrej, tøj, madtilberedning - at opleve landskabet ved Lejre som magtcentrum." Lærer, 4.klasse på "Kort Lejrscole (2 døgn) i Vikingetid"*

I 2024 arbejdes der videre med stadig styrket forankring mellem Sagnlandet Lejres Kongehalsmiljø og Lejre områdets sagnhistorie, stednavne mv. I 2024 resulterer det bl.a. i et nyt, spændende navn til hele vikingeområdet baseret på samspil mellem lokal stednavneforskning og områdets arkæologiske kulturarv!

ORGANISATION & STRATEGIER

Bestyrelsen

Ved årsmødet i marts 2023 blev Søren Michael Sindbæk, professor Aarhus Universitet; Flemming Damgaard Larsen, kommunalbestyrelses- og regionrådsmedlem; Asger Høeg, direktør Asger Høeg Rådgivning og Morten Meldgaard, Professor Københavns Universitet genvalgt for en 2-årig periode fra marts 2023-marts 2025. Bestyrelsen konstituerede sig selv med genvalg af formand Kristian Kristiansen, professor Göteborg Universitet, næstformand Flemming Damgaard Larsen og forretningsudvalgsmedlem Peter Skak Iversen, fhv. vicedirektør Dong Energy.

Strategi for fonds- og forskningsindsatser

På bestyrelsens og ledelsens strategiuudviklingsseminar i 2019 er retning for Sagnlandets langsigtede udvikling, efter åbningen af Kongehallen i juni 2020, fastlagt under overskriften:

- **VISION: "Sagnlandet Lejre skal udvikle sig til en minidestination med Kongehallen som epicenter".**

Visionen fungerer som ledestjerne for Sagnlandets indsatser på tværs af afdelinger og enheder samt i eksterne samarbejdsrelationer, turismesamarbejder, markedsførings og branding indsatser.

Sagnlandets fondsstrategi er fastlagt af bestyrelsen i 2021. Fokus er fremme af fem større projekter de kommende år. Realisering af projekterne vurderes i forhold til løbende fundraising muligheder:

- Publikation om Kongehallen og den forskning Sagnlandet har lagt til grund for sin genskabelse af Danmarks største bygning fra oldtiden, kongehallen fra 700-tallet, udgravet ved Gl. Lejre i 2009.

LEDELSESBERETNING

ORGANISATION & STRATEGIER (fortsat)

- Dyrenes Sagnland - Dyr i tro & tjeneste. Anlægs- og formidlingsprojekt for fremme af formidling af Sagnlandets dyrehold og landskab i samspil med Sagnlandets forskellige historiske miljøer.
- Væv på vægge- Fortællinger i billedvæv og boligtekstiler. Forsknings- og formidlingsprojekt, der skal vise en Kongehals aristokratiske miljø vha. tekstiler til højsæde, bænke, vægtæpper mv.
- Den herligste hal - Farvestrålende fortidsarkitektur. Forsknings- og formidlingsprojekt, der skal vise en Kongehals aristokratiske miljø vha. bemaling af arkitektoniske detaljer ude og inde.
- Høj & Højfolk - Vikingernes verdensopfattelse. Anlægs- og formidlingsprojekt og Kongehalsprojektets ”tredje ben” i form af digitalt formidlings- og udstillingsrum i stor ”gravhøj”, hvor vikingernes religiøse forestillingsverdner og nordisk mytologi formidles.

I 2023 er to af forskningsstrategiens fem store projekter under realisering, mens et tredje er ved at blive forberedt til fondsansøgning:

Projekt Kongehalspublikation: Under et års forskningsorlov til Sagnlandet Lejres direktør i perioden 1. april 2021-1. april 2022 er et omfangsrigt råmanuskript om Sagnlandet Lejres genskabte Kongehal udarbejdet med den foreløbige arbejdstitel ”Kosmologi, Kongemagt & Kongelige Haller” - Lejres haller belyst via Beowulf og Vølvens Spådom. Den kommende publikation bygger på en bred vifte af kilder: arkæologiske fund, ikonografiske kilder, historiske kilder, islandske sagaer, fornaldersagaer, skjaldekvad, mytologiske kilder, etnografiske kilder og folketro. Et vigtigt formål med publikationen er at tilvejebringe et samlet overblik over primærkilder, der i de kommende år skal danne fagligt grundlag for fortsat udvikling af spændende formidling og undervisning i Sagnlandets nybyggede royale kongehalsmiljø på grænsen mellem yngre jernalder og vikingetid. Bogen belyser samspillet mellem jernalderens og vikingetidens kosmologi (dvs. den religiøse forståelse af verdens sammenhæng og indretning) og hvordan denne mentale kosmologiske verdensopfattelse udtrykkes i de kongelige hallers arkitektur, indretning og rituelle brug. I 2023 er der arbejdet med bogens omfattende illustrationer. I 2024 skal der tilvejebringes eksterne midler til bogens publikation. Arbejdet med publikationen har allerede betydet, at Sagnlandets hidtidige navn, Ravnebjerg, for sit vikingeområde med Kongehallen fra og med 2024 er døbt Fredsbjerg ud fra stednavneforskning i Lejrehallernes udgravningsområde.

Projekt Dyrenes Sagnland: I perioden ultimo 2021-ultimo 2022 blev der arbejdet på at rejse eksterne fondsmidler til Projekt Dyrenes Sagnland. I oktober 2022 resulterede det i en generøs donation på 52,3 mio. kr. fra Annie & Otto Johs. Detflef's Fonde (OJD-fondene). Projekt Dyrenes Sagnland skal styrke og udbygge Sagnlandets formidling af sine historiske dyreracer, der fra stenalder til 1800-tal har spillet en vigtig rolle i samfunds- og landskabsudvikling. Det samlede prospekt og byggeprogram omfatter - ud over byggemodning i form af etablering af vand, el, fibernet og kloak - fem forskellige hovedelementer og udformes i samarbejde med Wohlert Arkitekter, der bl.a. har tegnet Louisiana, Kongernes Jelling mv.:

- Det Grønne Hus er en ny udstillingsbygning på ca. 325 m² suppleret med friluftsscene og aktivitetsområder. Udstillingsbygningen opdeles i to zoner, udstillings- og fordybelseszone, der efter behov kan sammenlægges eller adskilles. Fleksibel zoneopbygning sikrer, at bygningen kan håndtere brugergrupper med forskellige behov samtidigt. F.eks. naturvejlederundervisning, foredrag og møder, samtidig med at udstillingszone er tilgængelig for alle gæster på egen hånd.
- Den Vilde Vej er en 330 meter lang kørestolseget panorama- og oplevelsesrute, der leder gæsterne gennem to store dyrefolde med henholdsvis vildsvin samt får, geder og kreaturer. Den Vilde Vej konstrueres som en bred træbro, der slynger sig gennem et naturskønt og kuperet istidsmoræne landskab og visse steder når op i 5-6 meters højde over terræn. Den Vilde Vej begynder ved Dragtværksted og leder med svag stigning ud til Krikkebjerg huse, 1800-tals området, der i dag er vanskeligt tilgængeligt for dårligt gående pga. de store terrænforskelle.
- To ”Madpakkeoaser” for familiepicnic i det grønne med tilknyttet legeområde for Sagnlandets mindste gæster etableres ved Krikkebjerg Huse og Det Grønne Hus. Legeområderne skal bl.a. bestå af smukke klatredyr, der repræsenterer udvalgte 1800-tals tamdyracer og stenalderens jagtdyr. I oaseområderne skal motoriske færdigheder hos de mindste børn stimuleres.

LEDELSESBERETNING

ORGANISATION & STRATEGIER (fortsat)

- Vinterstalden er en ca. 300m² stor, moderne løsdriftsstald til gavn for såvel dyrevelfærd og Driftsafdelingens håndtering af dyrehold. Vinterstalden gør der muligt at invitere skoleklasser "bag kulisserne" med Sagnlandets dyrepassere og naturvejleder, hvor børnene kan komme tæt på dyrene og lære om deres adfærd, håndtering mv.
- Værkstedsrenovering omfatter en opgradering af Sagnlandet Lejres nuværende driftsfacilitet Tømmerladen med tilhørende omgivelser. Tømmerladen ligger i nær tilknytning til kommende Vinterstald. Samspil mellem Tømmerlade og Vinterstald vil effektivisere drift af Sagnlandet Lejre som økologisk besøgslandbrug.

Projekt Dyrenes Sagnland skal desuden drives bæredygtigt vha. jordvarme og solceller. De forskellige elementer i projektet etableres etapevis gennem de kommende år og forventes fuldt realiseret i 2026.

Ultimo 2023 er indgået aftaler med lokale entreprenører om den indledende byggemodning i form af nedgravning af el, vand, kloak og fiber til de kommende projektelementer efter opnåelse af diverse tilladelser og dispensationer fra Lejre Kommune, Fredningsnævn, Miljøstyrelse m.fl. De første grave- og anlægsarbejder begynder primo 2024.

Projekt Væv på vægge er ultimo 2023 ved at blive defineret som forudsætning for udarbejdelse af fondsansøgning. Visionen er at fylde Kongehallen med tekstiler, som understøtter magt og pragt. Dragtværkstedet er derfor i gang med forstudier for afklaring og planlægning af det store, endelige projekt, der omfatter forskellige typer af tekstiler. De omfatter en vævet billed-remse på langvæg bag højsædet. Billedvævningen skal både demonstrere ypperligt håndværk fra yngre jernalder/vikingetid og gennem billedsiden tilvejebringe et pædagogisk redskab til fortælling af Lejreområdets signatursagn Beowulf-kvadet. Dette heltekvad med rødder i 500-tallet udspiller sig for størstedelen netop i skjoldungekongen Roars kongehal. Håndvævning af denne type billedtekstil, der optræder i det norske gravfund fra Oseberg fra 834 e.Kr., kaldes fri gobelinvævning. Udover at arbejde med håndværksmæssig rekonstruktion af den forhistoriske væveteknik, afsøges samtidig muligheder for at fremstille dele af billedremsen vha. avanceret digital væv. Tekstilprojektet rummer dermed - som Kongehalens billedskærerarbejder -et vigtigt innovationselement, hvor fortidens håndværksmæssige kunnen skal overføres til fremtidens teknologier. Målet er, at Sagnlandets projekt bliver en rollemodel for fremtidige kulturarvsprojekter indenfor viden og fremstilling af avanceret tekstilhåndværk, hvor fortid og fremtid forbindes. Forstudierne fortsættes i 2024, hvor målet er at præsentere et gennemarbejdet forprojekt for udvalgte fonde, der efter gennemførelse, skal lede frem til prissætning og projektering af det store, samlede tekstilprojekt.

Sagnlandet Lejres Forskningsstrategi følger fondsstrategien men lægger derudover vægt på løbende udvikling og prioritering af Sagnlandets eksisterende styrkepositioner inden for keramik- og tekstilteknologi samt formidlingsdidaktik og læring. Disse styrkepositioner kommer bl.a. til udtryk i følgende eksterne samarbejder og rekvirerede opgaver i 2023.

I 2023 har Sagnlandet Lejres Dragtværksted f.eks. udført en ny rekonstruktion af Danmarks mest berømte gravfund fra bronzealderen, Egtved-pigen på bestilling af Nationalmuseet. På baggrund af de seneste videnskabelige analyser af gravens tekstiler er den unge kvindes skørt og bluse rekonstrueret. Det samme er gravens 2x2,6 m store, vævede uldtæppe, der aldrig tidligere er rekonstrueret. Til tæppet måtte Sagnlandet fremstille en ny, to-bommet og 3 meter bred væv for rundvævning og med en opsætning inspireret af traditionel armensk tæppevævning. Rundvævning er en meget speciel vævemetode, der benyttes før den såkaldte "opstad-væv" gør sin entre i Nordens jernalder. Dragt og tæppe skal indgå i Nationalmuseets egen formidling af bronzealderen.

I 2023 har Sagnlandet Lejres Potteri indledt samarbejde med Ph.d. studerende Adam Cordes, Aarhus Universitet, afdeling for Afgrødegenetik og Bioteknologi, samt Nationalmuseet, afdeling for Miljøarkæologi og Materialeforskning om rekonstruktion af forskellige lerkar fra Tragtbægerkultur i yngre stenalder. Karrene skal bruges til eksperimentalarkæologiske forsøg med ølbrygning, idet et af projektets hypoteser er, at de tidlige agerbrugskulturer kan have maltet korn og brygget øl. Øllet kan derfor være en del af "den neolitiske pakke", som et sekundært fødevarerprodukt og et af de nye elementer, som bønderne bringer med sig til det sydsandinaviske område. Projektsamarbejdet fortsætter i 2024.

LEDELSESBERETNING

ORGANISATION & STRATEGIER (fortsat)

Kvalitetsledelsessystem

I 2020 blev udvikling af et samlet kvalitetsledelsessystem for Sagnlandet Lejre søsat. Målet er løbende dokumentation af såvel eksisterende som fremtidige, væsentlige arbejdsgange og procedurer i alle Sagnlandets Lejres forskellige afdelinger. Kvalitetsledelsessystemet sikrer ensartethed, overskuelighed og transparens i organisationen, dens opgaver og ressourcer for bedst mulig opgaveløsning, prioritering og bemanning. I daglig tale omtaler vi procedurer som "Pixibøger", der - afhængigt af emne/arbejdsgang - kan være sammensat af en eller flere standardiserede "legoklodser", der kan kombineres på kryds og tværs i forskellige "produkter".

I 2023 er der færdiggjort følgende Pixibøger:

- Sagnlandets Lejres særlige pædagogik og didaktik. Denne Pixibog blev iværksat i 2022 i forbindelse med generationsskifte, hvor 34 års erfaring med undervisningsarbejde og formidling skulle dokumenteres og fastholdes. Denne omfattende Pixibog med teori og kilder er nu klar til brug ved oplæring af nye formidlingsinstruktører fra og med sæson 2024.
- "Fredsbjergs Vikinger" ny kernefortælling til vikingområdet med Kongehal som epicenter. Efter de første års praktiske erfaringer med Kongehallen og i kombination med kommende forskningspublikation om kongehallernes miljø og brug, er der i 2023 skrevet en helt ny kernefortælling om Sagnlandets vikingemiljø til brug ved formidling og undervisning. Af samme grund skifter vikingemiljøet navn fra "Ravnebjerg" med fokus på rejsende vikinger til "Fredsbjerg" med fokus på formidling af Kongehallens arkæologiske og mytiske forankring i Lejreområdet kulturarv i form af lokale stednavne (som "Fredsbjerg"), arkæologiske fund, sagn og myter om Skjoldungernes kongeslægt. Pixibogen om "Fredsbjergs vikinger" hjælper til at klæde alle Sagnlandets formidlingsinstruktører på til at give en grundlæggende fortælling om fund hal, mennesker, myter, sager, magtsymboler og meget mere. Den danner nu fundament for yderligere udvikling af formidling via fortællinger og aktiviteter om Lejreområdet egne historie i yngre jernalder og vikingetid.

Forretningsudvikling

Ved udvikling og implementering af "Ny organisation" i 2020 definerede en nedsat arbejdsgruppe af sagnlændinge på tværs af afdelinger et gennemgående mål og mantra for samarbejde og salg: "Nemt & Bekvemt". Både for kunder ved køb og medarbejdere ved afvikling. Med det afsæt har Sagnlandets Udviklingsafdeling i dialog med andre afdelinger udviklet 4 nye salgspamfletter i 2023 med hver sit kundefokus. De omfatter:

1. Møder og seminarer til firmaer der har brug for at være "ude af huset" til afvikling af eget indhold. Det kan f.eks. være i forbindelse med strategidag, seminar, bestyrelsesmøde, jobsamtaler mv. Leje af mødelokaler og AV-udstyr kan kombineres med andre af Sagnlandets tilbud om forplejning, mødebryk med aktivitet og rundvisninger, der gør mødedagen til en forfriskende oplevelse.
2. Aktiviteter og teambuilding for erhverv til firmaer som vil ud og "ryste posen og medarbejderne sammen". Sagnlandet tilbyder teambuilding aktiviteter, hyggedage, sommerfester, aftensmad med mere. Aktiviteter eller aftensmad kan kombineres med en mødedag, hvorfra alle går glade hjem efter en dag i anderledes og spændende rammer.
3. Aktiviteter for private til grupper, der ikke kommer i virksomhedsregi. Sagnlandet tilbyder forskellige kombinationer af forplejning, leg, fortælling, rundvisning mv. for dem, der gerne vil invitere familien og/eller venner til f.eks. en anderledes fødselsdag og lignende.
4. Erhvervsklub. Sagnlandets erhvervsklubfolder er i 2023 omarbejdet. Primært fokus på medlemskabets værdiskabelse er lagt på medarbejderpleje gennem adgang til gode oplevelser i Sagnlandet og dernæst på netværksopbygning. I 2023 er Erhvervsklubmedlemmers brug af Sagnlandet til netop hygge og teambuilding steget, da flere og flere af virksomhedernes medarbejdere bruger VIP-adgangskortet flittigt. Personale fra Erhvervsklubbens 26 virksomheder har i 2023 aflagt ikke mindre end 319 besøg.

I samspil med udarbejdelsen af de nye salgspamfletter for 2024 er der også udviklet nye salgsprodukter. Et sådant er "Til middag hos Kongen". Det er i 2023 testet på forskellige virksomheder, der efterspurgte mulighed for aftensmad i Kongehallen. Konceptet er nu en ny "lego-klods" i Sagnlandets produkt-sortiment fra 2024. Når en virksomhed bestiller "Til middag hos Kongen", har de Kongehallen for sig selv fra kl. 17.00-22.00. Her byder vikingekongen velkommen og er vært under arrangementet. Det inkluderer en lækker buffet med mindst 3 slags kød, salater, varm ret, brød og

LEDELSESBERETNING

ORGANISATION & STRATEGIER (fortsat)

smør, alt inspireret af vikingetidens råvarer. Hertil rødvin i glasset. Glas samt øvrigt service - undtagen kniv og gaffel - er rekonstruktioner af arkæologiske fund, der understøtter totaloplevelsen. Under taflet underholder kongen og hans folk. Herunder skjalden med fortælling og eventuelt terner med musik. Der afsluttes med lækker dessert med et glas mjød. Konceptet er blevet et hit og flere grupper bestiller den unikke kulturhistoriske oplevelse.

For at gøre Kongehallen tilgængelig for små virksomheder i Sagnlandets lokalmiljø i Lejre Kommune, videreudvikler vi konceptet i 2024 med "Til julemiddag hos kongen". Her kan små virksomheder, der dominerer Lejreområdet erhvervsliv, bestille en unik julefrokost på udvalgte dage, hvor de deler hallen med andre virksomheder, hvilket giver mulighed for uformelt netværk.

Forbedret handicapadgang ved Sagnlandet Lejres indgang

I 2023 gav Sagnlandet Lejres Venner en fantastisk gave til gavn for gangbesværede og børnefamilier med klap- og barnevogne. Venneforeningen finansierede en smuk flisebelægning af områderne foran Butikkens ind- og udgang. Det faste underlag af fliser forvandlede en køn men lidet funktionel perlestensbelægning til let tilgængelige ind- og udgangsveje, så hverken kørestols eller barnevogns hjul kører fast i gruset. Tilgængelighedsprojektet blev realiseret gennem et godt samarbejde mellem kørestolsbruger og medlem af foreningen Sagnlandet Lejres Venner, Vibeke Sørensen, Venneforeningens bestyrelse og Sagnlandet Lejres Driftsafdeling. Dette samarbejde har resulteret i en kortlægning af Sagnlandets generelle handicaptilgængelighed og anvist, hvor forbedringer på tværs af Sagnlandet Lejres 43 hektar store naturlandskab kan gøre yderligere gavn. Her skal lyde en varm tak til Sagnlandet Lejres Venneforening.

MARKEDSFØRING OG KOMMUNIKATION

Sagnlandet Lejre skaber løbende opmærksomhed om sit alsidige virke, hvilket bidrager til positiv opmærksomhed om Lejre Kommune og Region Sjælland som udflugtsmål. Sagnlandets aktiviteter og spændende historiske miljøer appellerer bredt til kulturturister, børnefamilier, skoler og institutioner, der ønsker at kombinere leg og læring med aktive natur- og kulturoplevelser. Kommunikations- & Salgsafdelingens aktive PR-indsats fokuserer særligt på synlighed via sociale medier og digitale platforme. Dertil kommer samarbejder med diverse medieaktører på ad hoc basis. De omfatter f.eks. filmselskaber, public service medier, kommercielle medier, danske og udenlandske freelance rejsejournalister m.fl. Afhængigt af medie- og målgruppe vinkler og skriver Sagnlandet sine egne historier forskelligt for at nå så stor en del af Danmarks befolkning som muligt. Målet er at styrke befolkningens interesse for kulturhistorie i almindelighed og kendskabet til Sagnlandet Lejres kulturhistoriske arbejde og aktiviteter i særdeleshed. Det skal sikre, at Sagnlandet er "top of mind", når familier og turister skal vælge mellem dagens mange eksisterende kultur- og oplevelsestilbud.

Digital PR via www.sagnlandet.dk

I 2023 har i alt 106.000 unikke brugere besøgt www.sagnlandet.dk. I 2022 var tallet 98.031 unikke brugere. En vækst på +8,1 %. Data til måling af hjemmesidetraфик påvirkes til stadighed af ny lovgivning på området, der regulerer muligheden for registrering af trafik. Sagnlandets har løbende fokus på at optimere hjemmesiden i takt lovreguleringer og udvikling inden for søgemaskinernes søgealgoritmer.

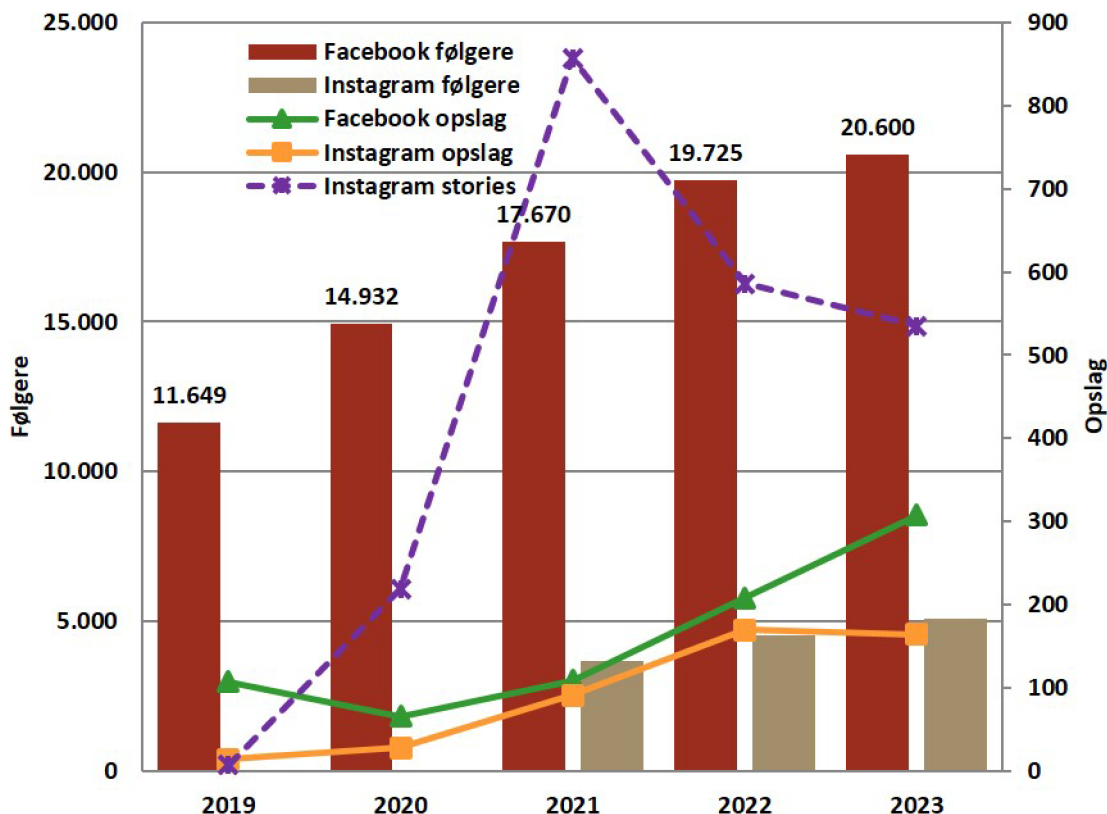
Digital PR via SOME

I 2023 har Sagnlandet Lejres Kommunikations- & Salgsafdeling produceret og uploadet følgende på Sagnlandets Sociale Medier:

LEDELSESBERETNING

MARKEDSFØRING OG KOMMUNIKATION (fortsat)

SoME – udvikling 2019-2023

- Facebook: 308 opslag og 23 video reels. Herudover er der postet 27 events.
- Instagram: 164 posts, 23 video reels samt 535 stories.

Grundet det øgede fokus på Sagnlandets SoMe platforme har Sagnlandet Lejres:

- Facebookprofil har opnået 20.600 følgere sammenlignet med 19.725 i 2022. En vækst på +4,4%.
- Instagramprofil har opnået 5.100 følgere sammenlignet med 4.539 i 2022. En vækst på +12,4 %.

Presseindsats og særlige mediesamarbejder

I 2023 har Sagnlandet Lejre:

- Skrevet 9 pressemeddelelser målrettet særligt udvalgte medier, som herefter har produceret redaktionelle historier.
- Haft et mediesamarbejde med DR2 om ekstraafsnit til dokumentarserien ”Danmarks Første Konge”.
- Haft et mediesamarbejde med en af Danmarks mest kendte youtubere på børn- og ungeområdet, Alexander Husum. Resultatet af samarbejdet blev en over 20 minutter lang video ”24 timer som VIKING”. Det døgnlange ophold tog afsæt i Sagnlandet Lejres lejrskoleforløb. Alexander Husum har 440.000 følgere og videoen fra Sagnlandet Lejre kan ses på hans YouTube kanal på: <https://www.youtube.com/watch?v=EuPJr3u5nhw>. Pt. er videoen vist over 198.600 gange. Husums målgruppe er folkeskolens mellemtrin, svarende til den primære målgruppe i forhold til undervisnings- og lejrskoleforløb i vikingeområdet. Samtidigt henvender videoen sig ligeledes til den del af vores gæster som udgør familier med børn på det alderstrin. Samarbejdet med youtubereren er planlagt til at fortsætte med produktion af yderligere materiale i 2024.
- Haft et samarbejde med produktionsselskabet Strictly i forbindelse med en større global markedsføringskampagne for et internationalt sportshold. Samarbejdet er endnu underlagt en NDA (Non-Disclosure Agreement), da det producerede materiale først sendes i andet kvartal 2024. Kampagnen markedsfører foruden den kommercielle partner de to nordiske lande Danmark og Norge som rejsedestinationer, Kampagnen sætter blandt andet fokus på vikingetidens kulturarv og

LEDELSESBERETNING

MARKEDSFØRING OG KOMMUNIKATION (fortsat)

periodens store betydning for nutidens skandinaviske selvforståelse.

Turismesamarbejder

En vigtig turismefremme indsats er Sagnlandet Lejres faste samarbejde med destinationsselskabet VisitFjordlandet og områdets øvrige turismeaktører. Ud over et stort indstik i Jyllandsposten om området (Lejre-Roskilde-Frederikssund) som attraktivt feriemål, har Sagnlandet via VisitFjordlandet haft besøg af en række internationale bloggere i 2023 for international eksponering. Denne indsats har især været fokuseret på det tyske marked.

I 2023 har Sagnlandet Lejre indgået aftale med VisitFjordlandet om et nyt samarbejde, der opstartes i 2024. Som led i samarbejdet bliver Sagnlandet Lejre destinationens case for VisitData. Det er et nyt dashboard, der skal sætte aktører i turismebranchen i stand at arbejde kvalificeret med forskellige typer af statistiske data. F.eks. vejrdata, teledata, forbrugsdata, data for overnatninger, benchmark data fra andre attraktioner, mv. Målet er at man som attraktion løbende kan tilpasse sig bedst muligt til nationale såvel som internationale gæsters behov, interesse og antal. I løbet af 2024 fokuseres der på to konkrete cases, som skal eksemplificere om og hvordan turismeaktører kan få glæde af sådanne data. De to udvalgte cases er:

1. Internationale besøgende.
2. Gæster der er medlemmer af ældresagen.

Disse valg er truffet ud fra overvejelser om potentiale og kvaliteten af tilgængelig data.

Kongeligt besøg i Danmarks største vikingehal

Den 17. juni 2023 blev en særlig mærkedag for Sagnlandet Lejre. Her lagde intet mindre end 3 nordiske regenter vejen forbi. Det skete ved et privat besøg af hendes Majestæt Dronning Margrethe ledsaget af det norske Kongepar, Deres majestæter Kong Harald og Dronning Sonja. Anledningen var, at Sagnlandets protektor, Hendes Majestæt Dronningen, ønskede at præsentere den imponerende Kongehal. Værter for de tre regenter var Sagnlandet Lejres bestyrelsesformand, professor Dr.phil. Kristian Kristiansen og direktør Lars Holten samt Lejre Kommunes borgmester Tina Mandrup. Ved den private frokost og rundvisning i Kongehallen deltog desuden repræsentanter for de to store fonde, der i 2015 tilsammen donerede 75 mio. kr. til realisering af Kongehalsprojektet. Fra A. P. Møller Fonden deltog således bestyrelsesformand Ane Mærsk Mc-Kinney Uggla og direktør Mads Lebech og fra Augustinus Fonden bestyrelsesformand Anne Birgitte Gammeljord og direktør Frank Rechendorff Møller. Under det private arrangement fremviste en række af Sagnlandet Lejres eksperter deres arbejde med alt fra rekonstruktion af vikingetidens tekstilhåndværk til sagafortælling og våbenformidling. Sagnlandets Cafe havde til lejligheden kreeret en særlig vikingeinspireret menu ledsaget af frankiske vine. Alt serveret på rekonstrueret service og af ”opvartere” i de smukkeste vikingedragter produceret i Sagnlandet Lejre. Det blev en mindeværdig dag for alle deltagere ledsaget af spændende samtaler om hvordan en 700-tals kongehal har været indrettet og udsmykket med pragtfulde farver og smukke tekstiler på vægge og bænke.

LEDELSESBERETNING

ÅRSRESULTAT 2023

Siden 2016 har resultatopgørelsen afspejlet, at Fonden Sagnlandet Lejre har bygget ”Sagnkongernes Verden” finansieret af private fonde. Det gælder fortsat i resultatopgørelse 2023, om end i begrænset omfang, idet den sidste inventarproduktion og indretning er tilendebragt i 2023. Sagnlandets dækningsbidrag udgør i 2023 i alt 24,6 mio. kr. sammenlignet med 22,6 mio. kr. i 2022. Sagnlandet Lejre har i 2023 formået at øge sine egne indtægter med ca. 19% i forhold til 2022. Efter diverse af- og nedskrivninger, herunder ekstraordinær nedskrivning af Driftsafdelingens dyrehold og Dragtværkstedets tekstilbeholdning i 2023, ender året med et samlet underskud på 121.000 kr.

RESULTATOPGØRELSE 1. JANUAR-31. DECEMBER	2023 (kr.)	2022 (kr.)
Undervisningsministeriet (driftstilskud)	5.407.000	5.230.000
Lejre Kommune (driftstilskud)	2.297.385	2.290.415
Diverse offentlige tilskud	92.470	61.360
Entreindtægter	8.173.856	6.844.256
Varesalg, butik og kiosk	4.647.108	3.631.230
Øvrige indtægter	3.167.765	2.951.729
Periodisering donationer (Velkomstcenter 2009, Hvidesøhus 2019, Sagnkongernes Verden 2021)	2.523.198	2.472.748
NETTOOMSÆTNING	26.308.782	23.481.738
Vareforbrug	-2.939.769	-2.339.080
Andre driftsindtægter (Omsætning indkøbscentral – byggeri Sagnkongernes Verden)	305.951	474.267
Andre driftsindtægter (Lønrefusioner))	885.460	968.788
DÆKNINGSBIDRAG	24.560.424	22.585.713
Personaleomkostninger	-17.857.291	16.477.596
Øvrige omkostninger (salgs-, ejendoms-, auto- og administrationsomkostninger)	-4.260.695	-4.198.912
Af- og nedskrivninger	-1.329.363	-1.296.350
Andre driftsomkostninger (omkostninger vedrørende byggeri Sagnkongernes Verden)	-299.952	-464.965
DRIFTSRESULTAT	813.123	-280.481
Indtægter af kapitalandele	-841.443	-839.703
Andre finansielle omkostninger	-92.463	-151.812
ÅRETS RESULTAT	-120.783	-1.271.996
FORSLAG TIL RESULTATDISPONERING		
Henlæggelser til reserve til særlige vedligeholdelsesopgaver ¹⁾	0	0
Overført resultat	-120.783	-1.271.996
I ALT	-120.783	-1.271.996

¹⁾ Sagnlandets mange historiske miljøer er særdeles vedligeholdelseskrævende. Hensatte midler gør det muligt at gennemføre større, samlede renoveringer af bygninger og landskabsinstallationer på forsvarlig vis

LEDELSESBERETNING

SAMFUNDSREGNSKAB

I tilknytning til det ordinære årsregnskab udarbejder Sagnlandet Lejre hvert år et samfundsregnskab. Samfundsregnskabet illustrerer, hvordan Sagnlandets tilstedeværelse og aktiviteter har positiv indflydelse på den økonomiske omsætning i samfundet uden for Sagnlandet.

En vurdering af Sagnlandets samfundsmæssige betydning anskueliggør vi gennem den såkaldte ABS-analyse. ABS står for Attraktionernes Betydning for Samfundet. Analysen har til formål at vurdere og kvantificere attraktioners:

- Direkte økonomiske afledte effekt overfor det offentlige i form af skatter og afgifter.
- Indkøb fordelt på lokalområde, region, Danmark og internationalt.
- Bidrag til arbejdspladser og omsætning i lokalområdet.

ABS-analysen er udviklet af revisionsfirmaet KPMG i regi af Danmarks hidtil største kompetenceudviklingsprojekt for attraktioner, ODA-projektet (Oplevelsesudvikling i Danske Attraktioner) finansieret af Arbejdsmarkeds Feriefond.

ABS-analysen integrerer de officielt anerkendte beregningsmodeller TØBBE (Turismens Økonomiske Betydning for Samfundet udviklet af VisitDenmark) og LINE (model for den økonomiske aktivitet i danske kommuner udviklet af AKF (Anvendt Kommunal Forskning)).

ABS-analysen anvender f.eks. oplysninger om døgnforbrug for endagsturister fordelt på regionsniveau og nationalitet baseret på VisitDenmarks analyser af danske og udenlandske turisternes forbrug. Disse nationale statistiske oplysninger kombineres med attraktionens egne publikumsanalyser og regnskabstal.

SAGNLANDET LEJRES direkte økonomiske udveksling med samfundet

Sagnlandets direkte, økonomiske udveksling med samfundet viser, at nettobidrag fra samfundet til Sagnlandet i 2023 er på 2.473.862 kr. (I 2022 var samfundets nettobidrag på 3.061.934 kr.)

Samfundets samlede økonomiske nettobidrag til Sagnlandet er således 5.230.523 kr. mindre end de samlede driftstilskud på 7.704.385 kr., som Sagnlandet Lejre i 2023 modtog i ordinært driftstilskud fra stat og kommune til sit almennyttige virke.

SAGNLANDET LEJRES direkte økonomiske udveksling med samfundet 2023			
BETALT TIL SAMFUNDET		MODTAGET FRA SAMFUNDET	
A-skat, AM-bidrag	5.104.426 kr.	Offentlige, ordinære driftstilskud	7.704.385 kr.
ATP	127.274 kr.	Købsmoms, netto	1.167.900 kr.
Salgsmoms	1.767.072 kr.	Refusion, fleksjob mv.	885.460 kr.
Energiafgifter netto	157.835 kr.	Refusion, sygedagpenge, barsel mv.	10.157 kr.
Fleksjobbidrag Stat	100.207 kr.	Refusion, energiafgifter	57.627 kr.
AUD, FIB, Barselsfond mv.	187.323 kr.	Div. Offentlige tilskud	92.470 kr.
I ALT BETALT DIREKTE TILBAGE TIL SAMFUNDET	7.444.136 kr.	I ALT DIREKTE BETALING FRA SAMFUNDET	9.917.998 kr.
NETTOBIDRAG FRA DET OFFENTLIGE		2.473.862 kr.	

Målt på regnskabstal har Sagnlandet i 2023 således returneret ca. 68 % (5,2 mio. kr.) af sit ordinære offentlige driftstilskud direkte tilbage til samfundet i kroner og øre.

SAGNLANDETS afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet

Udover at Sagnlandet sender ca. 68 % af sine offentlige driftstilskud direkte tilbage til samfundet, sikrer Sagnlandets virksomhed og mange besøgende, at andre aktører uden for Sagnlandet kan bidrage positivt til samfundsøkonomien [skema 03].

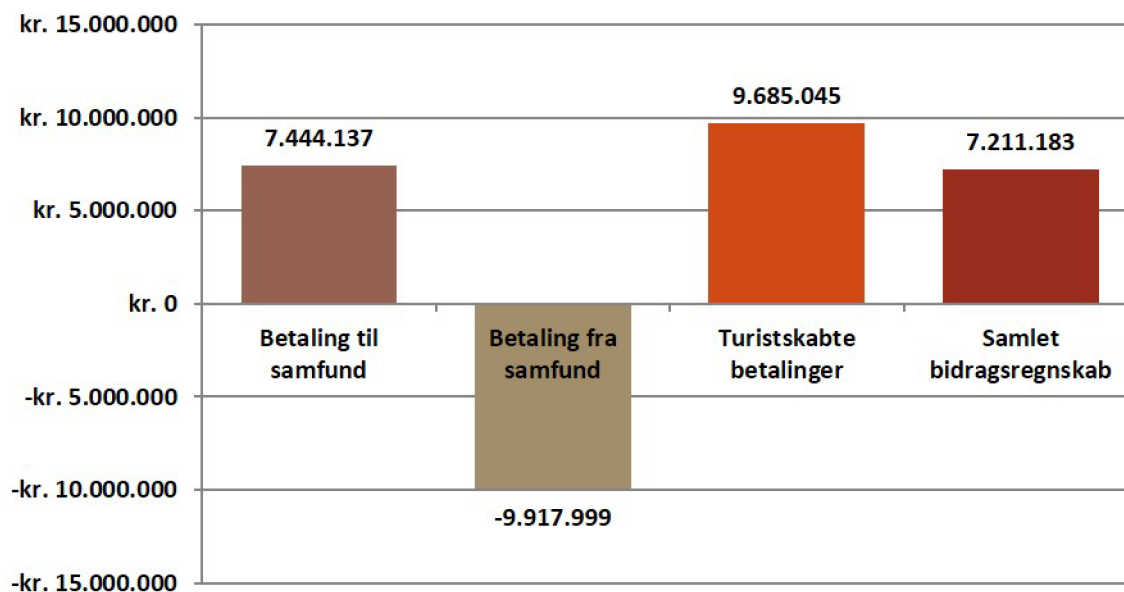
LEDELSESBERETNING

SAMFUNDSREGNSKAB (fortsat)

SAGNLANDET LEJRES afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet 2023		
Antal besøgende i alt	75.689	
Hvoraf	62.466	kommer til området pga. SAGNLANDET LEJRE
Hvoraf	10.188	besøger området pga. Sagnlandet og andre oplevelser
Hvoraf	3.035	besøger området eller bor i området og besøger derfor Sagnlandet i anden forbindelse
I alt udgør	54.962	af det samlede besøgstal endagsturister
Disse endagsturister skaber en omsætning i samfundet for i alt kr.	24.121.706 kr.	
Af samlet antal besøgende vælger	3.550	at overnatte i området (ca. 15 km's radius)
De overnattende gæster skaber en omsætning i samfundet på kr.	3.549.852 kr.	
Samlet skaber alle de besøgende en omsætning i samfundet på kr.	27.671.558 kr.	udover den omsætning som lægges direkte i SAGNLANDET LEJRE
Heraf udgør kr.	13.835.779 kr.	omsætning i området
SAGNLANDET LEJRE skaber gennem den afledte omsætning	36	arbejdspladser i samfundet udover Sagnlandets egne arbejdspladser
Disse 36 arbejdspladser bidrager med	9.685.045 kr.	til de offentlige kasser i form af moms, A-skat, ATP og lign.
SAGNLANDET LEJRES samlede bidragsregnskab til samfundet er	7.211.183 kr.	<i>Samlet set bidrager Sagnlandet positivt til samfundet alene målt på økonomiske parametre.</i>

Sagnlandets afledte økonomiske bidrag til omsætning i samfundet beregnes ud fra ABS-modellen. Det sker vha. VisitDenmarks seneste økonomiske nøgletal for forskellige turisttypers døgnforbrug (Kyst/Naturturisters døgnforbrug 2022) og sammensætningen af Sagnlandets 75.689 besøg i 2023 opgjort vha. gæsteanalyser.

Sagnlandet Lejres økonomiske udveksling med samfundet 2023

Samlet set skaber Sagnlandets virksomhed et afledt bidrag til samfundet på 9.685.045 kr. i turistskabte betalinger gennem jobskabelse ud over Sagnlandets egne arbejdspladser. Når samfundets nettobidrag

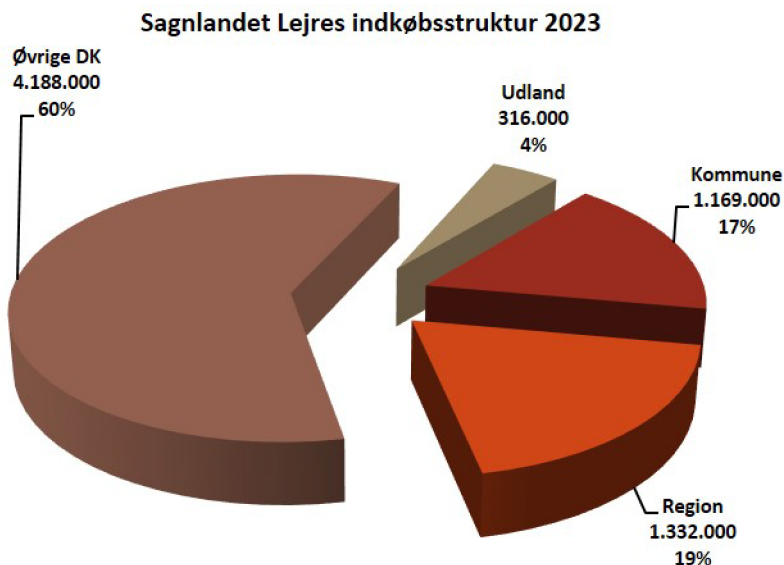
LEDELSESBERETNING

SAMFUNDSREGNSKAB (fortsat)

på 2.473.862 kr. fratrækkes de turistskabte betalinger, har Sagnlandets virksomhed i 2023 givet et positivt nettobidrag til samfundet på i alt 7.211.183 kr. (I 2022 var Sagnlandets nettobidrag 5.759.012 kr.).

SAGNLANDET LEJRES indkøbsstruktur

Sagnlandet anvendte i 2023 i alt 7.005.000 kr. ex. moms i køb af varer og tjenesteydelser. (I 2022 var beløbet på i alt 7.554.000 kr. ex. moms).

Fordeling på Kommune, Region, Øvrige Danmark og Udland viser Sagnlandets bidrag til omsætning i erhvervslivet fordelt på geografi. I 2023 har Sagnlandet lagt betalinger for 1.169.000 kr. alene i Lejre Kommune til gavn for det lokale erhvervsliv. Vi forventer, at det tal øges i 2024 i takt med realiseringen af Sagnlandet Lejres aktuelle store fondsfinansierede projekt, Dyrenes Sagnland, i årene 2024-2026. I 2022 var beløbet Sagnlandet erlagde i Lejre 1,0 mio. kr., i 2021 var det 1,4 mio. kr., i 2020 var det 2,4 mio. kr., i 2019 var det 11,9 mio. kr., i 2018 var det 3,1 mio. kr., i 2017 var det 3,3 mio. kr., i 2016 var det 3,4 mio. kr. Tilbage i 2015, før Sagnlandet Lejre iværksatte sine store udbygningsarbejder Sagnkongernes Verden og Historisk Spisehus, var tallet 0,8 mio. kr.

Konklusion om SAGNLANDET LEJRES betydning i samfundet

ABS-analysen viser, at Sagnlandets samlede virksomhed i 2023 skaber en økonomisk merværdi for samfundet på godt 7,2 mio. kr. alene anskuet ud fra en markedsøkonomisk synsvinkel.

Vi er stolte over at, at økonomisk værdiskabelse også er mulig for en almennyttig institution som Sagnlandet Lejre. Det viser, at brug af offentlige midler i kulturhistorisk arbejde ikke skal opfattes som udgifter men som en investering, der også generer et øget samfundsøkonomisk afkast.

Hertil kommer den allervigtigste, men ikke økonomisk kvantificerbare værdi, der er formålet med Sagnlandets almennyttige arbejde: At skabe og formidle kulturhistorisk viden til samfundets borgere gennem almen folkeoplysning og undervisning. Det er en vigtig indsats, hvor Sagnlandet bidrager til at skabe sammenhængskraft, viden og forståelse hos børn og voksne om vores historiske rødder i et alment dannelsesprojekt. Et dannelsesprojekt der viser, at vi som mennesker er både historieskabte og historieskabende og derfor har ansvar for de handlinger og valg, vi træffer i nutiden med konsekvens for fremtiden.

Anerkendelsen af vores almennyttige og folkeoplysende dimension kommer til udtryk gennem godkendelser, evalueringer og anden opbakning til vores virke:

- Sagnlandet Lejre er klassificeret som et videnspædagogisk aktivitetscenter af Undervisningsmini-steriet, der støtter med driftstilskud. Et videnspædagogisk aktivitetscenter står for en alternativ og supplerende formidling af vanskeligt tilgængelige fænomener og bygger sin vidensformidling på publikums aktive deltagelse. Målet er at børn og voksne får viden og indsigt i

LEDELSESBERETNING

SAMFUNDSREGNSKAB (fortsat)

natur, historie og videnskab gennem lærerige, praktisk orienterede og udfordrende aktiviteter for alle sanser.

- Sagnlandet Lejre er i 2008 udvalgt af Kulturstyrelsen som én af ”200 særligt udvalgte seværdigheder af national interesse”. Disse seværdigheder symboliseres ved et brunt Johanneskors på vejviserskilte ved landevejene for at gøre opmærksom på, at her ligger en national seværdighed, der er en omvej værd.
- Sagnlandet Lejre er godkendt af SKAT som alment velgørende/-almennyttig institution efter ligningslovens § 8A. Det gør det muligt for givere at fratække gavebeløb i deres skattepligtige indkomst.
- Hendes Majestæt Dronningen har siden 2003 accepteret at være Sagnlandet Lejres protektor.
- Sagnlandet Lejre ligger centralt i Sjællands første nationalpark, Skjoldungernes Land, udpeget af miljøminister og folketing i 2015.
- Sagnlandet Lejre modtog i 2020 Amalienborgmedaljen og Amalienborgprisen i påskønnelse af genskabelsen og formidlingen af Kongehallen samt Sagnlandets øvrige formidling fra jægerstenalder til 1800-tal.
- Sagnlandet Lejre modtog i 2020 Snedkerprisen som innovativ bygherre, der med Kongehallen har vist et prisværdigt eksempel på udøvelse af snedkerhåndværket, der er teknologisk innovativt og præget af stor respekt for håndværkstraditioner.

LEDELSESBERETNING

TAK TIL BIDRAGSYDERE M. FL.

Sagnlandet Lejres årsberetning 2023 skal afrundes med en varm tak til mine engagerede og kreative medarbejdere, frivillige fra Sagnlandets Venner, Sagnlandets ulønnede bestyrelse samt vores mange netværks- og projektpartnere for godt samarbejde og indsatser i årets løb.

Afslutningsvist en varm tak til fonde, puljer, offentlige institutioner, sponsorer og andre, der praktisk og/eller økonomisk har bakket op om Sagnlandets virke i 2023.

For støtte til Sagnlandets Lejres ordinære drift takkes:
Undervisningsministeriet og Lejre Kommune.

For praktisk bistand, projekt- og kompetenceudvikling, partnerskabsaftaler, økonomisk støtte/tilsagn om støtte til udviklingsprojekter og særlige aktiviteter takkes:

Annie & Otto Johs. Detlefs' Fonde (Projekt Dyrenes Sagnland), A. P. Møller og Hustru Chastine McKinney Møllers Fond til almene Formaal (Projekt Sagnkongernes Verden), Augustinus Fonden (Projekt Sagnkongernes Verden), Lejre Kommune og Roskilde Kommune (Skoleaftale 2022-2023) Sagnlandets Venner i Lejre (frivillig hjælp og forbedret handicapadgang).

For sponsorater samt støtte til Sagnlandets almennyttige formål takkes:

Furi Appel og Gunnar Niskers Fond. Medlemmerne af Sagnlandet Lejres Erhvervsklub (BDO - Statsautoriseret revisionsaktieselskab, København; BDO - Statsautoriseret revisionsaktieselskab, Roskilde; Beierholm Revision, Himmelev; Bondeskovgård Savværk; Dansk Drone Kompagni; Danske Bank, Roskilde Afd.; Danheim Music; Emil Nielsens Smedeværksted A/S; Elgaard Architecture; Gundested Campinghaver; Hegnsmontagen; Hoffmann, A/S; Honestus & Partnere; Julius Nielsen & Søn A/S; Kirkebjerggaard Landskabspleje; KnitGarden; Nyborg & Rørdam Advokatfirma P/S; Restaurant Herthadalen; SærByg Entreprise ApS; Roskilde; Vestergaard Company A/S; VVS Firmaet Bad Experten A/S; Wohlert Arkitekter; Åvang Aps. - Byg, Anlæg & Park) samt frivillige private bidragsydere.

Redegørelse for god fondsledelse mv.

Redegørelse for uddelingspolitik

Fondens formål er at drive et forskningscenter for udførelse af etnologiske, historiske og arkæologiske eksperimenter, gennemførelse af hertil hørende forskningsopgaver, og at viderebringe resultaterne gennem videnskabelige kanaler og gennem en aktiv formidling og undervisning.

Det er ledelsens opfattelse, at dette formål bedst tilgodeses ved at anvende de resultater, som generes af fondens erhvervsmæssige drift til geninvestering inden for fondens eget regi, idet der herved er mulighed for at forøge fondens aktivitetsniveau. Der er derfor på nuværende tidspunkt ikke forventning om eksterne uddelinger.

Redegørelse for god fondsledelse mv.

Lovpligtig redegørelse for god fondsledelse, jvf. årsregnskabslovens § 77a

Fonden er omfattet af anbefalinger for god fondsledelse. I det følgende redegøres for, om fonden følger anbefalingerne, og vedrørende de anbefalinger, som ikke følges, forklares dette nærmere.

Åbenhed og kommunikation: Fonden følger anbefalingen.

Bestyrelsens opgaver og ansvar: Fonden følger anbefalingerne, bortset fra anbefaling nr. 2.3.4., hvor fonden i stedet alene oplyser bestyrelsesmedlemmernes navn, køn og stilling, da fonden er almennyttig og bestyrelsen ulønnet i tråd med fondens værdisæt, og idet alle midler alene anvendes til realisering af fondens non-profit formål samt anbefaling 2.5.2, hvor fonden ikke har en fast aldersgrænse for bestyrelsesmedlemmer, idet bestyrelsesmedlemmernes kompetencer vægtes højere end alder.

Ledelsens vederlag: Fonden følger anbefalingerne, dog er fondens bestyrelse ulønnet i tråd med Fondens almennyttige formål og værdisæt.

Bestyrelsen: Bestyrelsen består af 6-9 medlemmer. Rekruttering til fondens bestyrelse sker med henblik på at sikre, at bestyrelsen repræsenterer et bredt spekter af de kompetencer, der tilsammen mindst dækker videnskabelige, attraktionsfaglige, ledelsesmæssige, økonomiske og politisk-strategiske kompetencer.

LEDELSESBERETNING

Bestyrelsen sammensættes som følger:

- Den til enhver tid siddende borgmester i Lejre Kommune
- Mindst 1 medlem skal have relevant videnskabelig kompetence
- Mindst 1 medlem skal have attraktionsfaglig kompetence
- Mindst 1 medlem skal have ledelsesmæssig kompetence
- Mindst 1 medlem skal have økonomisk kompetence
- Mindst 1 medlem skal have politisk-strategisk kompetence

Bortset fra bestyrelsesposten, der besættes af borgmesteren i Lejre Kommune, vælger bestyrelsen selv bestyrelsesmedlemmerne. Bestyrelsesmedlemmerne, bortset fra borgmesteren i Lejre Kommune, udpeges for en periode på 2 år af gangen.

Fondens bestyrelse har i takt med omverdenens interesse herfor arbejdet med at sikre øget åbenhed og transparens om fondens forhold, bl.a. via en udbygget hjemmeside. Der henvises til følgende hjemmeside: <http://www.sagnlandet.dk/god-fondsledelse/>

RESULTATOPGØRELSE 1. JANUAR - 31. DECEMBER

	Note	2023 kr.	2022 kr.
NETTOOMSÆTNING.....	1	26.308.782	23.481.738
Andre driftsindtægter.....		1.191.411	1.443.055
Vareforbrug.....	2	-2.939.769	-2.339.080
Eksterne omkostninger.....	3	-4.260.695	-4.627.283
BRUTTORESULTAT.....		20.299.729	17.958.430
Personaleomkostninger.....	4	-17.857.291	-16.477.596
Af- og nedskrivninger.....		-1.329.363	-1.296.350
Andre driftsomkostninger.....		-299.952	-464.965
DRIFTSRESULTAT.....		813.123	-280.481
Indtægter af kapitalandele i dattervirksomheder.....		-841.443	-839.703
Andre finansielle omkostninger.....		-92.463	-151.812
ÅRETS RESULTAT.....		-120.783	-1.271.996
FORSLAG TIL RESULTATDISPONERING			
Overført resultat.....		-120.783	-1.271.996
I ALT.....		-120.783	-1.271.996

BALANCE 31. DECEMBER

AKTIVER	Note	2023 kr.	2022 kr.
Grunde og bygninger.....		50.011.843	50.672.233
Andre anlæg, driftsmateriel og inventar.....		140.790	175.987
Dyrebestand.....		0	73.000
Materielle anlægsaktiver.....	5	50.152.633	50.921.220
Kapitalandele i tilknyttede virksomheder.....		65.342.504	66.183.947
Finansielle anlægsaktiver.....	6	65.342.504	66.183.947
ANLÆGSAKTIVER.....		115.495.137	117.105.167
Varer i butik/kiosk.....		308.845	328.578
Wrapballer og brænde.....		31.480	31.480
Personaletøj og dragtværksted.....		25.542	25.542
Varebeholdninger.....		365.867	385.600
Tilgodehavender fra salg.....		192.321	20.223
Tilgodehavende hos tilknyttede virksomheder.....		6.725.147	6.496.095
Andre tilgodehavender.....		185.005	124.829
Periodeafgrænsningsposter.....		151.061	299.576
Tilgodehavender.....		7.253.534	6.940.723
Likvider.....		6.321.855	5.196.441
OMSÆTNINGSAKTIVER.....		13.941.256	12.522.764
AKTIVER.....		129.436.393	129.627.931

BALANCE 31. DECEMBER

PASSIVER	Note	2023 kr.	2022 kr.
Grundkapital.....		300.000	300.000
Reserve til særlige vedligeholdelsesopgaver.....		6.800.000	6.800.000
Overført overskud.....		-342.458	-221.675
EGENKAPITAL.....		6.757.542	6.878.325
Periodisering Velkomstcenter 2009.....		37.970.088	39.033.735
Andre hensættelser.....		61.132	76.184
Periodisering Sagnkongernes Verden og 1800-tals Spisehus.....		83.065.574	82.107.030
HENSATTE FORPLIGTELSER.....		121.096.794	121.216.949
Gæld til pengeinstitutter.....		521	0
Leverandører af varer og tjenesteydelser.....		775.146	778.455
Anden gæld.....		516.421	465.376
Periodeafgrænsningsposter.....		289.969	288.826
Kortfristede gældsforpligtelser.....		1.582.057	1.532.657
GÆLDSFORPLIGTELSER.....		1.582.057	1.532.657
PASSIVER.....		129.436.393	129.627.931
Eventualposter mv.	7		
Nærtstående parter	8		

EGENKAPITALOPGØRELSE

	Grundkapital	Reserve til særlige vedligeholdelsesopgaver	Overført overskud	I alt
Egenkapital 1. januar 2023.....	300.000	6.800.000	-221.675	6.878.325
Forslag til resultatdisponering.....			-120.783	-120.783
Egenkapital 31. december 2023.....	300.000	6.800.000	-342.458	6.757.542

NOTER

	2023 kr.	2022 kr.	Note
Nettoomsætning			1
Entreindtægter	8.173.856	6.844.256	
Varesalg, butik og kiosk	4.647.108	3.631.230	
UVM (Kommunalreform driftstilskud)	5.407.000	5.230.000	
Lejre Kommune	2.297.385	2.290.415	
Donationer til Velkomstcenter 2009	1.063.647	1.063.647	
Øvrige tilskud	50.000	0	
Diverse offentlige tilskud	92.470	61.360	
Momskompensation	105.796	106.545	
Donationer til Sagnkongernes Verden	1.229.032	1.179.441	
Undervisning/formidling	579.488	725.231	
Diverse salg momspligtig	442.444	366.250	
Diverse leje og gebyr	169.066	133.148	
Dyrehold	64.548	52.918	
Kost og logi momspligtig	136.866	223.031	
Møde, event og konference	836.755	587.135	
Fortidsfamilier	498.194	419.360	
Gavebidrag	48.008	102.021	
Sponsorater	235.000	215.000	
Diverse indtægter	1.600	21.090	
Donationer til Videsøhus	230.519	229.660	
	26.308.782	23.481.738	

I nettoomsætningen indgår tilskud fra Undervisningsministeriets tilskudsordning for Videnspædagogiske Aktivitetscentre (VPAC) med 5.407.000 kr. Tilskuddet er anvendt til delmålene formidling, undervisning samt ekstern kommunikation, faglige netværk, samarbejder og revision.

Vareforbrug

I vareforbruget indgår tilskudsberettigede omkostninger, relateret til tilskud fra Undervisningsministeriets tilskudsordning for Videnspædagogiske Aktivitetscentre (VPAC), til køb af materialer og ydelser med samlet 1.723.058 kr., hvoraf 675.699 kr. vedrører delmålet formidling, 373.682 kr. vedrører delmålet undervisning og 673.677 kr. vedrører delmålet ekstern kommunikation, faglige netværk og samarbejder.

Eksterne omkostninger

I eksterne omkostninger indgår tilskudsberettigede omkostninger, relateret til tilskud Undervisningsministeriets tilskudsordning for Videnspædagogiske Aktivitetscentre (VPAC), til ydelser med samlet 99.444 kr. revision, rådgivning og anden regnskabsmæssig assistance.

2

3

NOTER

	2023 kr.	2022 kr.	Note
Personaleomkostninger			4
Antal heltidsbeskæftigede personer i gennemsnit:	37	37	
Løn og gager.....	17.220.180	15.149.989	
Pensioner.....	135.204	745.174	
Andre omkostninger til social sikring.....	238.316	262.003	
Andre personaleomkostninger.....	263.591	320.430	
	17.857.291	16.477.596	

Oplysninger om ledelsesvederlag er udeladt i henhold til undtagelsesbestemmelsen i årsregnskabslovens § 98b, stk. 3, nr. 2.

Fondens og datterselskabet Ejendomsselskabet Sagnlandet A/S' bestyrelse har ikke modtaget vederlag indeværende og sidste regnskabsår.

I personaleomkostningerne indgår tilskudsberettigede omkostninger, relateret til tilskud fra Undervisningsministeriets tilskudsordning for Videnspædagogiske Aktivitetscentre (VPAC), til lønninger med samlet 10.112.828 kr., hvoraf 5.764.620 kr. vedrører delmålet formidling, 3.390.286 kr. vedrører delmålet undervisning (løn og booking) og 957.922 kr. vedrører delmålet ekstern kommunikation, faglige netværk og samarbejder.

	Andre anlæg,			5
	Grunde og bygninger	driftsmateriel og inventar	Dyrebestand	
Kostpris 1. januar 2023.....	66.435.636	676.764	73.000	
Tilgang.....	633.776	0	0	
Afgang.....	0	0	-73.000	
Kostpris 31. december 2023.....	67.069.412	676.764	0	
Af- og nedskrivninger 1. januar 2023.....	15.763.403	500.777	0	
Årets afskrivninger.....	1.294.166	35.197	0	
Af- og nedskrivninger 31. december 2023.....	17.057.569	535.974	0	
Regnskabsmæssig værdi 31. december 2023..	50.011.843	140.790	0	

	Kapitalandele i tilknyttede virksomheder	6
Kostpris 1. januar 2023.....	68.500.000	
Kostpris 31. december 2023.....	68.500.000	
Værdireguleringer 1. januar 2023.....	-2.316.053	
Årets værdireguleringer.....	-841.443	
Værdireguleringer 31. december 2023.....	-3.157.496	
Regnskabsmæssig værdi 31. december 2023.....	65.342.504	

NOTER

	Note
Finansielle anlægsaktiver (fortsat)	
Kapitalandele i dattervirksomheder (kr.)	6

Navn og hjemsted	Egenkapital	Årets resultat	Ejerandel
Ejendomsselskabet Sagnlandet A/S, Lejre.....	65.342.504	-841.443	100 %

Eventualposter mv.	7
---------------------------	----------

Eventualforpligtelser

Fonden har indgået operationelle leje- og leasingaftaler med en årlig ydelse på 56 tkr.

Leje- og leasingaftalerne har en gennemsnitlig restløbetid på 14 måneder med en samlet restleje- og leasingforpligtelse på 95 tkr.

Huslejeforpligtelser

Fonden har indgået huslejeforpligtelser, der på balancetidspunktet udgør 3.309 tkr. i uopsigelighedsperioden.

Nærtstående parter	8
---------------------------	----------

Fondens nærtstående parter omfatter følgende:

Ejendomsselskabet Sagnlandet A/S, CVR-nr. 38 24 37 64, som er datterselskab til fonden.

Transaktioner med nærtstående parter

Følgende transaktioner med nærtstående parter har fundet sted i regnskabsåret:

- Husleje og driftsbidrag opkrævet af Ejendomsselskabet Sagnlandet A/S på 439.847 kr.
- Lån ydet fra fond til Ejendomsselskabet Sagnlandet A/S på 491.006 kr.
- Finansiering ydet af fond til Ejendomsselskabet Sagnlandet A/S på 464.964 kr. vedrørende forbedring af bygning.
- Bestyrelsesmedlem fået betalt udlæg for transportudgifter i forbindelse med bestyrelsesmøde på 1.148 kr.

ANVENDT REGNSKABSPRAKSIS

Årsrapporten for FONDEN SAGNLANDET LEJRE, HISTORISK-ARKÆOLOGISK FORSKNINGS- OG FORMIDLINGSCENTER for 2023 er aflagt i overensstemmelse med den danske årsregnskabslovs bestemmelser for virksomheder i regnskabsklasse B med tilvalg af regler fra regnskabsklasse C og de særlige tilpasninger som følge af, at der er tale om en erhvervsdrivende fond.

Årsrapporten er udarbejdet efter samme regnskabspraksis som sidste år.

RESULTATOPGØRELSEN

Nettoomsætning

Nettoomsætning ved salg af handelsvarer og færdigvarer indregnes i resultatopgørelsen, såfremt levering og risikoovergang til køber har fundet sted inden årets udgang og såfremt indtægten kan opgøres pålideligt og forventes modtaget. Nettoomsætning indregnes ekskl. moms og afgifter og med fradrag af rabatter i forbindelse med salget.

Som indtægtskriterium anvendes for entréindtægter mv. betalingstidspunktet, og for salg af varer- og tjenesteydelser anvendes faktureringsstidspunktet.

Tilsagn om tilskud til hel eller delvis dækning af konkrete projekter indtægtsføres i takt med at omkostningerne vedrørende projekterne udgiftsføres. Indtægter ved udlejning, indtægtsføres over udlejningsperioden.

Vareforbrug

Vareforbrug omfatter omkostninger, der afholdes for at opnå årets nettoomsætning. Herunder indgår direkte og indirekte omkostninger til råvarer og hjælpematerialer.

Andre driftsindtægter

Andre driftsindtægter indeholder regnskabsposter af sekundær karakter i forhold til fondens aktiviteter.

Andre eksterne omkostninger

Andre eksterne omkostninger omfatter omkostninger til salg, reklame, administration, lokaler, tab på debitorer, leasingomkostninger mv.

Personaleomkostninger

Personaleomkostninger omfatter løn og gager, inklusive feriepenge og pensioner samt andre omkostninger til social sikring mv. til fondens medarbejdere. I personaleomkostninger er fratrukket modtagne godtgørelser fra offentlige myndigheder.

Andre driftsomkostninger

Andre driftsomkostninger indeholder regnskabsposter af sekundær karakter i forhold til fondens aktiviteter.

Indtægter af kapitalandele i dattervirksomheder

I moderselskabets resultatopgørelse indregnes den forholdsmæssige andel af de enkelte tilknyttede virksomheders resultat efter fuld eliminering af intern avance/tab og fradrag af afskrivning på goodwill.

Ved afhændelser indregnes eventuel fortjeneste, når de økonomiske rettigheder knyttet til de solgte kapitalandele overføres, dog tidligst når fortjenesten er realiseret eller anses som realisabel. Desuden indgår realiserede tab udover nedskrivninger, når sådanne må konstateres.

Finansielle indtægter og omkostninger

Finansielle indtægter og omkostninger indeholder renteindtægter og -omkostninger mv. Finansielle indtægter og omkostninger indregnes med de beløb, der vedrører regnskabsåret.

ANVENDT REGNSKABSPRAKSIS

BALANCEN

Materielle anlægsaktiver

Bygninger samt andre anlæg, driftsmateriel og inventar måles til kostpris med fradrag af akkumulerede af- og nedskrivninger.

Afskrivningsgrundlaget er kostpris med fradrag af den skønnede restværdi efter afsluttet brugstid.

Indgangsbygningen er dog i 1998 ekstraordinært afskrevet med 3 mio. kr. svarende til tilskuddet fra Velux Fonden af 1981 og Villum Kann Rasmussen Fonden.

Kostprisen omfatter anskaffelsesprisen samt omkostninger direkte tilknyttet anskaffelsen indtil det tidspunkt, hvor aktivet er klar til at blive taget i brug.

Der foretages lineære afskrivninger baseret på følgende vurdering af aktivernes forventede brugstider og restværdi:

	Brugstid	Restværdi
Bygninger.....	50 år	0%
Andre anlæg, driftsmateriel og inventar.....	5-10 år	0%

Fortjeneste eller tab ved salg af materielle anlægsaktiver opgøres som forskellen mellem salgpris med fradrag af salgsomkostninger og den regnskabsmæssige værdi på salgstidspunktet. Fortjeneste eller tab indregnes i resultatopgørelsen under andre driftsindtægter eller andre driftsomkostninger.

Dyrebestand

Dyrebestand måles til anslået markedspris/kostpris.

Finansielle anlægsaktiver

Kapitalandele i måles i selskabets balance efter den indre værdis metode.

Kapitalandele i måles i balancen til den forholdsmæssige andel af virksomhedernes regnskabsmæssige indre værdi opgjort efter selskabets regnskabspraksis med fradrag eller tillæg af urealiserede koncerninterne avancer og tab og med tillæg eller fradrag af resterende værdi af positiv eller negativ goodwill opgjort efter overtagelsesmetoden.

Ved køb af virksomheder inden for koncernen anvendes sammenlægningsmetoden, hvor sammenlægningen anses for sket på overtagelsestidspunktet og med anvendelse af bogførte værdier på de overtagne aktiver og forpligtelser.

Forskellen mellem anskaffessummen og bogførte værdier føres direkte på egenkapitalen.

Nettoopskrivning af kapitalandele i overføres under egenkapitalen til reserve for nettoopskrivning efter den indre værdis metode i det omfang, den regnskabsmæssige værdi overstiger anskaffelsesværdien.

Fortjeneste og tab ved afhændelse af kapitalandele i dattervirksomheder opgøres som forskellen mellem nettosalgsprisen og den regnskabsmæssige værdi af den afhændede kapitalandel på salgstidspunktet inkl. ikke-afskrevne merværdier og goodwill. Fortjeneste og tab indregnes i resultatopgørelsen under indtægter af kapitalandele.

Dattervirksomheder med negativ regnskabsmæssig indre værdi måles til 0 kr., og et eventuelt tilgodehavende hos disse virksomheder nedskrives i det omfang, det vurderes som uerholdeligt. Såfremt den regnskabsmæssige negative indre værdi overstiger tilgodehavender, indregnes det resterende beløb under hensatte forpligtelser i det omfang, fonden har en retlig eller faktisk forpligtelse til at dække dattervirksomheders underbalance.

ANVENDT REGNSKABSPRAKSIS

Værdiforringelse af anlægsaktiver

Den regnskabsmæssige værdi af materielle anlægsaktiver vurderes årligt for indikationer på værdiforringelse ud over det, som udtrykkes ved afskrivning.

Foreligger der indikationer på værdiforringelse, foretages nedskrivningstest af hvert enkelt aktiv henholdsvis gruppe af aktiver. Der foretages nedskrivning til genindvindingsværdien, hvis denne er lavere end den regnskabsmæssige værdi.

Genindvindingsværdi er den højeste værdi af nettosalgpris og kapitalværdi. Kapitalværdien opgøres som nutidsværdien af de forventede nettopengestrømme fra anvendelsen af aktivet eller aktivgruppen og forventede nettopengestrømme ved salg af aktivet eller aktivgruppen efter endt brugstid.

Varebeholdninger

Varebeholdninger måles til kostpris efter FIFO-princippet. I tilfælde, hvor nettorealiseringsværdien er lavere end kostprisen, nedskrives til denne lavere værdi.

Kostpris for handelsvarer samt råvarer og hjælpematerialer opgøres som anskaffelsespris med tillæg af hjemtagelsesomkostninger.

Tilgodehavender

Tilgodehavender måles til amortiseret kostpris, hvilket sædvanligvis svarer til nominel værdi. Værdien reduceres med nedskrivning til imødegåelse af forventede tab.

Der foretages nedskrivning til imødegåelse af tab, hvor der vurderes at være indtruffet en objektiv indikation på, at et tilgodehavende eller en portefølje af tilgodehavender er værdiforringet. Hvis der foreligger en objektiv indikation på, at et individuelt tilgodehavende er værdiforringet, foretages nedskrivning på individuelt niveau.

Tilgodehavender, hvorpå der ikke foreligger en objektiv indikation på værdiforringelse på individuelt niveau, vurderes på porteføljeniveau for objektiv indikation for værdiforringelse. Porteføljerne baseres primært på debitorernes hjemsted og kreditvurdering i overensstemmelse med selskabets kreditrisikostyringspolitik. De objektive indikatorer, som anvendes for porteføljer, er fastsat baseret på historiske tabserfaringer.

Nedskrivninger opgøres som forskellen mellem den regnskabsmæssige værdi af tilgodehavender og nutidsværdien af de forventede pengestrømme, herunder realiseringsværdi af eventuelle modtagne sikkerhedsstillelser. Som diskonteringsrentesats anvendes den effektive rente for det enkelte tilgodehavende eller portefølje.

Periodeafgrænsningsposter, aktiver

Periodeafgrænsningsposter indregnet under aktiver omfatter afholdte omkostninger vedrørende efterfølgende regnskabsår.

Andre hensatte forpligtelser

Når det er sandsynligt, at de totale omkostninger vil overstige de totale indtægter på et igangværende arbejde for fremmed regning, hensættes det samlede tab, der må påregnes på entreprisen. Hensættelsen indregnes som omkostning under produktionsomkostninger.

Gældsforpligtelser

Amortiseret kostpris for kortfristede gældsforpligtelser svarer normalt til nominel værdi.

Periodeafgrænsningsposter, passiver

Under periodeafgrænsningsposter indregnet under passiver indgår modtagne betalinger vedrørende indtægter i de efterfølgende år.

ANVENDT REGNSKABSPRAKSIS

Omregning af fremmed valuta

Transaktioner i fremmed valuta omregnes til transaktionsdagens kurs. Valutakursdifferencer, der opstår mellem transaktionsdagens kurs og kursen på betalingsdagen, indregnes i resultatopgørelsen som en finansiel post.

Tilgodehavender, gæld og andre monetære poster i fremmed valuta, som ikke er afregnet på balancedagen, omregnes til balancedagens valutakurs. Forskellen mellem balancedagens kurs og kursen på tidspunktet for tilgodehavendets eller gældens opståen indregnes i resultatopgørelsen under finansielle indtægter og omkostninger.

Anlægsaktiver, der er købt i fremmed valuta, omregnes til kursen på transaktionsdagen.